

OSLO TINGRETT

DOM

Avsagt: 06.05.2019 i Oslo tingrett,
Saksnr.: 16-166104TVI-OTIR/05
Dommer: Tingrettsdommer Kari Lunde
Saken gjelder: Adgang til å inngå individuell markedsavtale som omfatter merke på hjelm/hodeplagg

Henrik Kristoffersen

Advokatfullmektig Line Hoven,
Advokat Odd Stemsrud

mot

Norges Skiforbund

Advokat Anne-Lise Henriette Rolland,
Advokat Per Andreas Bjørgan

DOM

Saken gjelder adgang til å inngå sponsoravtale som omfatter merke på hjelm/hodeplagg.

Framstilling av saken

Saken gjelder en tvist mellom alpinisten Henrik Kristoffersen ("Kristoffersen") og Norges Skiforbund ("NSF").

Kristoffersen ønsker å inngå en individuell sponsoravtale med det østerrikske selskapet Red Bull GmbH ("Red Bull") som omfatter merke foran på hjelm/hodeplagg. Med hjemmel i sitt Fellesreglement har NSF nektet Kristoffersen å inngå en individuell sponsoravtale med Red Bull for hjelm/hodeplagg med virkning for renn organisert i regi av NSF og Fédération Internationale de ski ("FIS"). Kristoffersen har individuell sponsoravtale med Red Bull om promotering på drikkeflaske.

Kristoffersen er en profesjonell idrettsutøver (alpinist) og selvstendig næringsdrivende. Kristoffersen spesialiserer seg på slalåm og storslalåm. Han er på det norske landslaget i alpint. Han har en rekke seiere og pallplasseringer i verdenscupen. Hans hovedinntekter er sponsorinntekter. Sponsorinntektene blir generert av Kristoffersens deltakelse i alpinrenn i verdenscup, VM og OL.

NSF er Norges nest største særforbund innen idrett (etter Norges Fotballforbund), og organiserer aktivitet innenfor alpint, freestyle, kombinert, langrenn, skihopp og telemarkskjøring. NSF er en ideell organisasjon. Formålet er angitt i NSF's lov § 1 som å lede norsk skiidrett og arbeide for å utvikle egen aktivitet, organisasjon, økonomi og ansatte slik at forbundet imøtekommer de krav og utfordringer som NSF's medlemmer, norsk idrett og internasjonal idrett stiller, samt å representere skiidretten internasjonalt. NSF omfatter 1150 klubber og 16 skikretser.

Finansiering av NSF skjer dels ved offentlige midler og dels gjennom markedsinntekter fra sponsorer, TV, samarbeidspartnere og andre kommersielle inntekter.

NSF er tilsluttet Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité ("NIF") og FIS, og dermed underlagt NIFs regelverk og FIS' regelverk.

Telenor har avtale med NSF om profilering på merket på alpinisters hjelm/hodeplagg.

Red Bull har siden mars 2014 ønsket å inngå avtale med Kristoffersen om profilering på merket foran på Kristoffersens hjelm/hodeplagg. Red Bull har tidligere inngått en tilsvarende sponsoravtale med en annen norsk alpinist, Aksel Lund Svindal.

Etter NSF's fellesreglement og NSF's standard utøveravtale forutsetter en slik individuell markedsavtale NSF's godkjenning. Det var mellom 2014 og 2016 diverse kontakt mellom Kristoffersen og NSF Alpint om mulighetene for godkjenning, med varierende tilbakemeldinger på om en slik avtale kunne bli godkjent. Basert på uformelle samtaler mellom partene ble det i mars 2016 nedfelt et rammeutkast til avtale mellom NSF og Kristoffersen. Rammeutkastet til avtale innebar at de økonomiske midlene fra en avtale om profilering på merket foran på Kristoffersens hjelm/hodeplagg ville blitt delt mellom NSF og Kristoffersen. I slutten av april 2016 fikk Kristoffersen muntlig tilbakemelding fra NSF v/alpinkomiteen om at godkjenning likevel ikke ville bli gitt.

Kristoffersen v/advokat Odd Stemsrud sendte søksmålsvarsel til NSF 30. mai 2016, som ble besvart av NSF v/advokat Per Andreas Bjørgan 28. juni 2016.

Med bakgrunn i saken ble signering av Kristoffersens landslagsavtale for 2016/17-sesongen utsatt, med signering 1. august 2016.

Kristoffersen v/advokat Odd Stemsrud innga stevning til Oslo tingrett 17. oktober 2016.

Parallelt med mottak av stevning, for om mulig å unngå langvarig rettstvist med egen utøver, vurderte NSF på nytt om det burde åpnes for å godkjenne at Kristoffersen inngår avtale om merket på hjelm/hodeplagg med Red Bull. På initiativ fra hovedsponsoren Telenor, som har avtale med NSF om å benytte utøvernes hjelm/hodeplagg for logoeksponering, sonderte NSF alpint mulighetene for å finne en minnelig løsning. Partene har ulik oppfatning av hva en minnelig løsning ville betydd økonomisk og om Telenor ønsket å endre sin avtale.

Kristoffersen anfører at det fra NSF's alpinkomité forelå et forslag til minnelig løsning med Telenor som ville ha tilført NSF's økte sponsormidler og som ville ha åpnet for fortsatt hovedsponsoravtale med Telenor og åpnet for en mulighet for individuelle sponsoravtaler og likebehandling av løpernes helmsponsorer. Dette bestrides av NSF.

Den 1. november 2016 traff skistyret i NSF vedtak med 10 mot 1 (alpinkomiteen) stemme om at Kristoffersen ikke gis adgang til å inngå avtalen.

Den 9. november 2016 begjærte Kristoffersen v/advokat Stemsrud midlertidig forføyning med krav om at NSF skulle godkjenne sponsoravtalen med Red Bull. I tilsvaret av 24. november 2016 bestred NSF v/advokat Bjørgan at vilkårene for midlertidig forføyning var oppfylt i tilsvaret av 24. november 2016. Det ble avholdt muntlige forhandlinger. Ved Oslo tingretts kjennelse 15. desember 2016 ble begjæringen ikke tatt til følge.

Kristoffersen ønsket at det ble innhentet rådgivende uttalelse fra EFTA-domstolen, noe NSF ikke ønsket. Oslo tingrett besluttet å stille spørsmål til EFTA-domstolen om

tolkningen av EØS-avtalen artikkel 36 og direktiv 2006/123/EF om tjenester i det indre marked (tjenestedirektivet), som er innlemmet i EØS-avtalen, jf. domstoloven § 51a. Tingretten sendte anmodning om rådgivende uttalelse i september 2017. EFTA-domstolen avsa dom 16. november 2018, sak E-8/17, der den som svar på tingrettens spørsmål ga en rådgivende uttalelse.

Hovedforhandling i saken ble avholdt i Oslo tingrett 19. – 26. mars 2019. Partene møtte sammen med sine prosessfullmektiger. Henrik Kristoffersen avga partsforklaring. Generalsekretær i NSF, Ingvild Bretten Berg, møtte som stedfortreder for NSF, jf. tvisteloven § 2-5, og avga partsforklaring. Norges Idrettsforbund og Olympiske og Paralympiske komité var partshjelper til fordel for Norges Skiforbund, og var representert ved advokat Henriette Hillestad Thune. Retten mottok forklaring fra åtte vitner. Det vises for øvrig til rettsboken.

Saksøkeren, Henrik Kristoffersen, har i hovedsak anført følgende:

Kristoffersen disponerer i utgangspunktet fritt over seg selv og egne markedsrettigheter, jf. EMK TP 1 art 1.

Det foreligger ugyldighet på to «nivåer». NSF's godkjenningmodell er ugyldig og/eller NSF's håndheving (inkl. skistyrevedtak 01.11.16) er ugyldig. Både NSF's godkjenningmodell og NSF's konkrete håndheving er i strid med tre alternative rettsgrunnlag:

Konkurranselovens forbud mot dominerende stilling (krrl. § 11 / art 54 EØS) og/eller konkurranselovens forbud mot konkurransebegrensende avtaler (krrl. § 10 / art 53 EØS), og/eller EØS' tjenesteregler (artikkel 36 EØS)

EØS-reglene kommer til anvendelse, jf. EFTA-domstolens uttalelse avsnitt 66 til 68,

Hensyn som ligger bak de rent sportslige regler, slik som beskyttelse av utøvernes helse og regler for rettferdige konkurranser, er ikke relevant. Denne saken gjelder ikke «rules of the game», som anført av NSF.

FIS-reglene nedfeller: (i) et krav om at utøver må ha lisens fra nasjonalt forbund for å delta i internasjonale renn, og (ii) at det nasjonale forbund skal være part i alle markedsavtaler. FIS-reglene krever *ikke* (i) at NSF må ha eiendomsrett; (ii) at NSF skal være den eneste avtalemotpart; (iii) et forbud mot solidaritet elite til klubb/krets, (iv) at NSF må frata utøverne alle markedsrettigheter. Disse restriksjonene følger kun av Skiforbundets regler. Skiforbundet har ansvar for egen autonomi, selv om de forsøker å gjemme seg bak FIS og NIF.

NSF har i stor grad levd på andre inntekter enn markedsinntekter frem til 2009. I nyere tid har NSF innført et regime hvor de maksimerer egne inntekter på bekostning av utøverne. Det er ingen tegn på at NSF har forholdt seg til markedsregler når de trår inn i det kommersielle markedet, spesielt i lys av at de også er regulator.

Egnethetstesten oppstilt av EFTA-domstolen er ikke oppfylt. EFTA-domstolen avviste Skiforbundets syn om at hele deres virksomhet måtte ses i lys av allmenne hensyn. EFTA-domstolen kom til at solidaritet mellom elite og bredde er et allment formål, altså at modeller for innhenting av finansielle midler på elitenivå til bruk på rekruttering, utdanning og barne- og breddeidrett, som hovedregel søker et allment formål. Finansiering av eliteutøvere er *ikke* et allment formål.

Hovedkravet for at NSF's godkjenningmodell skal være lovlig er at en vesentlig del av markedsinntektene skal brukes på det legitime formål, altså bredde og rekruttering. NSF's offisielle aktivitetsregnskap, viser at «Bredde Utvikling og utdanning» utgjør 6,6 % av totalt anskaffede midler for 2016, og slide fremlagt under NSF's partsforklaring om NSF alpint viser at breddeidrett utgjør 5,5 % av totalen. Egnethetstesten om at en vesentlig del av inntektene må gå til breddeidretten er åpenbart ikke oppfylt

Proporsjonalitetstesten oppstilt av EFTA-domstolen er ikke oppfylt. NSF har ikke godtgjort at modellen er nødvendig. NSF har aldri vurdert om godkjenningmodellen er proporsjonal; NSF's fellesreglement forbyr solidaritet mellom elite og klubb gjennom markedsavtaler, går lenger enn FIS-reglementet og krever eiendomsrett til alle markedsrettigheter, det finnes andre og mindre inngripende modeller, som skiskyting, Sveits. Landslagsmodellutvalget er kun et skipolitisk dokument – og ingen pro/contra-analyse.

Med hensyn til egnethet/proporsjonalitet av beslutninger, anføres at det er ikke dokumentert noen vedtak relatert til markedsavtaler hvor en vesentlig del går til breddeidretten. Hensynene som fremgår av ni-punktliste i Skistyrets vedtak av 1. november 2016 viser at det allmenne hensynet, finansiering av breddeidrett, ikke ble vektlagt av Skistyret. NSF's håndheving er ikke proporsjonal.

Det foreligger en ulovlig forskjellsbehandling mellom Lund Svindal og Kristoffersen hva gjelder adgangen til å inngå hjelmavtale med Red Bull 2014-2018. Da Lund Svindal fikk adgang til å forlenge avtalen med Red Bull fra 2014 til 2018 hadde NSF allerede en kolliderende avtale med Telenor. Økonomien var god. Etter Skiforbundets anførte «faste praksis» skulle Lund Svindal ha blitt nektet forlengelse i 2014-2018. Det skjedde ikke. Lund Svindal fikk nytt unntak. Ingen andre.

Skiforbundet har ikke overholdt EØS-rettens prosessuelle krav om begrunnelse innen rimelig tid med fokus på det legitime formål.

Det foreligger brudd på konkurransereglene. NSF driver økonomisk aktivitet ved å tilby en vare eller tjeneste i et marked, og er et foretak i konkurranserettslig forstand.

Den konkurranserettslige vurderingen skal foretas i et relevant marked, avgrenset produktmessig og geografisk.

Uavhengig av eksakt markedsdefinisjon har NSF innført en godkjenningmodell som innebærer at NSF kontrollerer utøvernes tilgang til markedet. Kristoffersen kan kun generere sponsorinntekter ved å stille i internasjonale renn, med startlisens fra NSF. Det finnes ikke noe alternativ for Kristoffersen.

Det relevante markedet er således markedet for organisering og kommersiell utnyttelse av internasjonale alpinkonkurranser generert av norske alpinutøvere, jf. også Bundeskartellamt IOC-vedtak av 27. februar 2019.

NSF innehar en dominerende stilling i det relevante markedet. Årsaken relaterer seg til NSF's godkjenningmodell. NSF sitter på nøkkelen for utøvere til markedet, tilsvarende nevnte i Bundeskartellamts vedtak IOC/DOSB.

NSF misbruker sin dominerende stilling, både i form av utestengende misbruk og utnyttende misbruk. NSF tvinger utøvere til å signere landslagskontrakten og dermed akseptere at NSF eier alle markedsrettigheter, og hvis utøveren ikke følger NSF's instruksjoner blir de fratatt startlisensen. NSF dikterer utøverens forretningsvilkår. Rettens vurdering i forføyningssaken er i motstrid med Kommisjonens senere vedtak i ISU-saken inntatt og Bundeskartellamts vedtak om avhjelpende tiltak mot DOSB og IOC. Av særskilt relevans er de avhjelpende tiltakene mot krav om forutgående godkjenning og sportslige sanksjoner.

Uten utøvelse av markedsrett hadde NSF aldri fått utøverne til å signere på landslagskontrakten. Det foreligger også ulovlig vilkårlig misbruk, bl.a. ved at Aksel Lund Svindal fikk unntak i 2014 til tross for avtale med Telenor, og NSF's begrunnelse har variert over tid. Unntak etter artikkel 54 EØS / krrl. § 11 ikke oppfylt.

NSF's Fellesreglement og skistyrets vedtak 1. november 2016 oppfylder avtalevilkåret i konkurranseloven § 10. Det foreligger en ulovlig formålsrestriksjon. NSF's godkjenningmodell og NSF's håndheving går nettopp ut på å kontrollere sponsorinntekter og dele opp markedet, ved at NSF tilgodeser seg selv på bekostning av breddeidrett og utøvere. Det foreligger også ulovlig konkurransebegrensende virkning. Utøverne er i praksis i stor grad utestengt fra å operere uavhengig i markedet. I fravær av NSF's arrangørmonopol og godkjenningmodell ville idrettsutøverens kommersielle frihet ikke

være begrenset og de ville være i stand til å tilby sine tjenester også til andre arrangører – og fritt/friere til sponsorer.

Retten bruker feil vurderingstema i forføynings-saken. For riktig tema, se Europakommisjonens ISU-vedtak, som fastslår at regler som tar sikte på ren maksimering av egeninntekter er en ulovlig konkurransebegrensning.

Unntaksbestemmelsen i art. 53 (3) EØS / krrl. § 10 (3) kommer ikke til anvendelse.

Det foreligger en restriksjon etter tjenestereglene. Enhver tillatelsesordning er en restriksjon. Fellesreglementet og NSF's håndheving av dette hindrer Kristoffersen i å tilby sponsortjenester til potensielle mottakere, og også sponsormottakere i å motta denne typen tjenester fra Kristoffersen. Det foreligger en restriksjon på artikkel 36 EØS som inntatt i EØS-loven.

For å være lovlig må en restriksjon oppfylle følgende fire generelle vilkår, jf. EFTA-domstolen avsnitt 114: (i) Restriksjonen må være begrunnet i et tvingende allment hensyn, (ii) Tiltaket må ikke diskriminere, (iii) Tiltaket må være egnet for å nå det påberopte hensynet, og (iv) Tiltaket må være proporsjonalt i forhold til det påberopte hensynet, det vil si at det ikke må finnes alternative tiltak som er mindre inngripende. De fire vilkårene er verken oppfylt for NSF's godkjenningmodell eller for NSF's håndheving, som, hver for seg, utgjør en ulovlig restriksjon på art. 36 EØS som inntatt i EØS-loven.

Overtredelse av konkurranseloven § 11 / artikkel 54 EØS, og overtredelse av konkurranseloven § 10 / artikkel 53 EØS, og overtredelse av art 36 EØS som inntatt i EØS-loven har en ugyldighetsfølge.

Ugyldighetsfølgen må ha den konsekvens at også NSF's øvrige disposisjoner over Kristoffersens rettigheter er ugyldige, under enhver omstendighet slik at disse rettsstridige disposisjoner på NSF's hånd er uten rettsvirkning for ham. Den riktige måten å vurdere det på er å se det slik at NSF har solgt noe de ikke har. Kristoffersen står derfor fritt til å inngå sponsoravtalen med Red Bull relatert til hjelm/hodeplagg.

Erstatning

Det foreligger to typer økonomisk tap: økonomisk tap ved frafall av pengeutbetalinger for sponsor (Red Bull), og et økonomisk tap på de punkter Red Bulls støtteapparat må erstattes på annen måte.

Utkast til avtale mellom NSF og Kristoffersen viser at partene så det som sannsynlig at 40 % under avtalen ville utgjøre minimum 1,5 millioner kroner pr. år. I så fall vil Kristoffersens del på 60 % utgjøre minimum kr. 2 250 000 per år. Fravær av pengeutbetalinger i den perioden Kristoffersen er i verdenstoppen med en Red Bull-avtale

vil anslagsvis være kr 2 til 4 millioner årlig. Utkastet dekker seks sesonger, fra 2016/17 til 2021/2022-sesongen, til sammen MNOK 13,5. Fra og med 2016/2017 vil Kristoffersen kunne ha en rekke gode sesonger, gjerne opp mot ti år, og frafallet av bonus vil i så fall overstige 20 millioner kroner.

Det ble ikke fremforhandlet et skriftlig utkast med Red Bull; Red Bull var ikke et problem all den stund rammen var på plass og NSF's brøk var på plass. Støtteapparatet Kristoffersen blir fratatt antas basert på forklaring fra vitne Claus Ryste å ha en årlig verdi mellom 3 og 5 millioner. Erstatning for bortfall av en Red Bull-avtale utmålt etter rettens skjønn oppad begrenset til kr. 15 millioner er et meget konservativt estimat.

Søksmålsinteresse

Det er ikke grunnlag for å avvise saken etter tvisteloven § 1-3. Det foreligger ikke et trepartsforhold med tvungen prosessfellesskap. Det er heller ikke grunnlag for avvisning ut fra betraktninger om foreningsrettslig skjønn. Saken er underlagt konkurransereglene og de åpner ikke for skjønn. Hva gjelder avvisning tiltres i øvrig rettens vurderinger i kjennelsen i forføyningssaken.

Sakskostnader

Det anføres at NSF, uavhengig av utfallet av denne saken, må bære egne sakskostnader i medhold av tvisteloven §20-2 tredje ledd bokstav b), som åpner for dette siden NSF har avslått et såkalt "rimelig forlikstilbud".

Det vises for øvrig til at NSF ikke har fulgt elementære prosesskrav etter EØS-retten, noe som også må innebære at de må bære sine egne sakskostnader.

Henrik Kristoffersens påstand

Prinsipalt

1. Norges Skiforbund v/styrets leder dømmes til å gi Henrik Kristoffersen adgang til å inngå individuell markedsavtale med Red Bull for hjelm/hodeplagg.
2. Norges Skiforbund v/styrets leder dømmes til innen 14 dager å erstatte Henrik Kristoffersens sakens kostnader.

Subsidiært

3. Norges Skiforbund v /styrets leder dømmes til å betale Henrik Kristoffersen et beløp fastsatt etter rettens skjønn, begrenset oppad til kr. 15 000 000, med tillegg av forsinkelsesrenter fra forfall og til betaling skjer.
4. Norges Skiforbund v/styrets leder dømmes til innen 14 dager å erstatte Henrik Kristoffersens sakens kostnader.

Til saksøktens påstand om avvisning av påstandens punkt 1:
Henrik Kristoffersens påstand punkt 1 fremmes til behandling.

Saksøkte, Norges Skiforbund, har i hovedsak anført følgende:

Kristoffersens prinsipale påstand med krav om dom for at NSF skal tåle at Kristoffersen inngår individuell markedsavtale med Red Bull for hjelm/hodeplagg skal avvises, jf. tvisteloven § 1-3. Saken gjelder en, konkret sponsorflate på en bestemt hjelm. Det er ikke mulig at både Kristoffersen og Telenor begge kan ha samme rettighet. Som en konsekvens av rettskraftreglene foreligger et trepartsforhold med tvungent prosessfellesskap. Det er påstandsutformingen som gjør at saken på dette punkt skal avvises. En påstand om ugyldighet ville kunne fremmes. Det er derfor ikke slik at NSF har krevet at Telenor skal trekkes inn i saken.

Å være alpinist er en spesiell profesjon. Utøves innenfor et internasjonalt og nasjonalt foreningsrettslig regelverk. Det er spesielle begrensninger, spesielle rettigheter og økonomiske muligheter. Det er mange begrensninger innenfor et idrettslig foreningsregelverk, for selve konkurransene, for utstyret, for hvem som kan delta, overgangsregler, for doping, for reklame, sanksjoner osv.

Reglene gir rettigheter til utøverne, forbund/lag og arrangør.

Utøverne har rett til eget navn og bilde; det legges begrensninger på utnyttelsen i landslagsavtalene.

Retten må vurdere om det foreligger en restriksjon etter EØS-avtalen artikkel 36. EFTA-domstolens uttalelse er rådgivende, og skal tillegges betydelig vekt som rettskilde. Men uttalelsen er basert på en kortfattet, omforent faktumfremstilling.

NSF har ikke nektet Kristoffersen å inngå personlig sponsoravtale med Red Bull. Det NSF har avslått er å lisensiere ut egne rettigheter til Kristoffersen. NSF anfører at en ordning med forhåndskontroll og samtykke for overføring av merker ikke gjør utøvernes markedsaktivitet mindre attraktiv. Alternativet for NSF ville være å ikke åpne overhodet for eksponerte merker. Det vises til Landslagsutvalget og Skistyrets vurdering av den klare hovedregelen.

EFTA-domstolens vurdering er noe for generell, den burde ha vurdert rettighetsspørsmålet og at disse er regulert og fordelt i FIS-regelverket om konkurransene. Det er nettopp eksponering av sponsor i idrettskonkurransen denne saken gjelder. EFTA-domstolen har heller ikke forklart hvorfor Kristoffersen og Red Bull skulle ha bedre rett til «merket» enn NSF og Telenor. Det er ikke plikt til å omfordele rettigheter med mindre det foreligger spesielle omstendigheter.

Hvis det anses å foreligge restriksjon, er denne rettferdiggjort.

NSFs ideelle arbeid for fremme av skiidretten inkludert landslagsaktivitetene er fullt ut forenlig med EØS-reglene. Det formålet som faktisk påberopes må forfølges også i praksis. Her er formålet å fremme skiidretten, jfr. NSF's lov. Det er også godtgjort at et snevrer legitimt mål er oppfylt.

Ved vurdering av egnethet og proporsjonalitet, skal ordningens lovlighet og det konkrete avslaget ikke sees isolert, men nå vurderes i lys av utøvernes eller utøverens samlede muligheter til å drive individuell markedsaktivitet.

Utøvere eller utøveren har svært gode samlede muligheter til å drive individuell markedsaktivitet. De kan inngå egne individuelle markedsavtaler med andre sponsorer enn utstyrslleverandører, og inngå individuelle avtaler med utstyrsprodusenter i skipool, en pool av leverandører av utstyr der det er fritt frem for utøvere å inngå avtaler med hvem som helst som er medlem i denne poolen. Skipool-ordningen har en utpreget sosial profil, som sikrer at alle utøvere i en gren kan få utstyr, også de som ikke har individuelle avtaler. Poolordningen gir utøvere mange muligheter for individuelle avtaler og de beste tjener meget gode penger her. I denne ordningen er alt utstyr frigitt til fordel for utøvere.

Det er ingen ubalanse i dette systemet, og i hvert fall ikke i utøvernes disfavør.

Ordnningen er egnet/konsistent til å oppnå det legitime mål som forfølges. Det er nødvendig å vurdere dette i et overordnet perspektiv, og herunder særlig begrunne hva NSF bruker markedsinntektene til, dvs. inntekter som kommer fra annet enn offentlige midler. Det er også derfor det har vært nødvendig å dokumentere dette både på et overordnet nivå og grennivå i grenen alpint. EFTA-domstolen gir uansett god veiledning i hvordan dette skal vurderes konkret.

Åpenbart at en vesentlig del av inntektene fra markedsrettigheter - altså markedsinntekter - faktisk brukes på det som er en viktig del av det legitime mål om å fremme skiidretten på en bred basis, herunder det å oppmuntre til rekruttering og trening av unge idrettsutøvere. Hele landslagsmodellen er i bunn og grunn en rekrutteringsmodell.

Ordnningen er nødvendig for å oppnå formålet. Muligheten for å ha egne sponsoravtaler er ikke tilstede fra dag 1. Landslagsmodellen sikrer at utøver ganske tidlig i vei opp mot toppen, kan få av felleskapets sponsormidler. Og lenge før utøveren selv har en egen markedsverdi, mottar utøveren allerede penger fra idrettens markedsavtaler. Kristoffersen selv har betydelige markedsinntekter.

Det er åpenbart slik at utøvere mottar en rimelig andel av inntektene av sponsoravtalene.

Det konkrete avslaget er rettferdiggjort. Det foreligger ingen usaklig forskjellsbehandling. Begrunnelsen for å gi Aksel Lund Svindal unntak i 2013 var saklig. Han hadde oppnådd avtale med Red Bull på et tidspunkt da alle utøverne var fristilt, avtalen med Telenor sikret langsiktige inntekter for alpint.

Spørsmålet om en hjelmtavtale for Henrik Kristoffersen for første gang opp i 2014. Og på det tidspunktet er altså Norges Skiforbund i akkurat den samme situasjonen da ALS i 2007 ba om frigivelse. Alle hjelmrettigheter, med unntak av Aksel Lund Svindals er solgt til Telenor frem til 31. april 2018.

Skistyret har konsekvent hatt den holdningen at sponsorene ikke skal skyves foran seg og at den eneste muligheten for å ikke gjøre dette, er å respektere de avtaler som er inngått, og ikke reforhandle etter ønske eller under press fra en utøver. Det er en helt legitim begrunnelse. Å ikke sette sponsorer i en slik umulig situasjon ble også vurdert av landslagsmodellutvalget.

NSFs avslag må vurderes ut ifra en setting der merket på hjelmen var solgt og der Norges Skiforbund ikke på egen hånd hadde mulighet til å frigi merket til fordel for Henrik eller noen andre utøvere for den del. At en sponsor, under trussel av å bli dratt inn i en rettssak, ønsker å vurdere om det finnes en måte å unngå dette på, har sånn sett ingen betydning i denne vurderingen av om enkeltbeslutninger tilstreber ordningens legitime mål på en egnet og forholdsmessig måte. Men også Skistyrets avslag 1. november 2016 består testen med glans, og var i all hovedsak begrunnet på samme måte som før, at merket på hjelmen var solgt.

Beslutningen om å ikke frigi hjelmen til fordel for Henriks sponsor Red Bull. Det er relevant at det på tidspunktet for Kristoffersens søknad forelå en kollektiv sponsoravtale om hjelm og hodeplagg med NSF's hovedsponsor Telenor. Rettslig sett hadde NSF på tidspunktet for utøverens søknad, ingen mulighet til å frigi hjelmen til fordel for Henrik Kristoffersen. NSF var ikke klar over at Kristoffersen ønsket å inngå en egen sponsoravtale da NSF inngikk sin kollektive sponsoravtale.

Testen som EFTA-domstolen for prosessuelle krav er at en enkeltbeslutning må begrunnes behørig og meddeles den berørte utøver innen rimelig tid. Denne testen er også bestått.

Kristoffersen har ikke godtgjort at de generelle vilkårene for at artikkel 54 eller 53 overhodet er oppfylt. Bestemmelsene reiser kompliserte spørsmål og bevistema. I denne saken er det ikke fremlagt noe faktum om markeder, markedsaktører, sponsormarkedets funksjon e.l.

Kristoffersen har ikke sannsynliggjort at det eksisterer et separat marked som beskrevet. Det er heller ikke noen måte forklart hvorfor NSF er dominerende i et globalt sponsormarked for internasjonale alpinkonkurranser.

Utøveren har tilgang til konkurransen og eventuelt tilhørende sponsormarked, dog ikke med det produktet han ønsker å selge. Ikke sannsynliggjort at EØS-avtalen artikkel 54 kommer til anvendelse.

Art. 53 omfatter samordnet opptreden mellom foretak. Klubber innenfor breddeidretten er normalt ikke å anse som foretak. Vilkårets anvendelse i denne saken er ikke nærmere dokumentert eller forklart. sannsynliggjort.

Det er uansett ikke en formålsovertredelse av NSF å følge fordelingen etter FIS og NIFs lov og forvalte rettighetene i nødvendig utstrekning. Reglementet og håndhevelsen har heller ikke konkurransebegrensende virkning. Det er en begrensning på handlefrihet, ikke konkurransebegrensning.

Kristoffersen har ikke sannsynliggjort at artikkel 53 får anvendelse. Den nærmere vurderingen av eventuelle konkurransebegrensninger eller misbruk etter konkurransereglene skal utføres på et annet og mer overordnet plan.

Videre er begrensningene en konsekvens av formålet. Begrensningene gjelder markedsrettigheter. Begrensningene på utøvernes rettigheter er en direkte følge av at det er forbundet som har de for denne saken aktuelle rettighetene og har valgt å beholde disse for å sikre formålet. Begrensningene på utøverne er proporsjonale i forhold til formålet med regelverket. Det er legitimt og proporsjonalt å beholde og forvalte markedsrettigheter som er nødvendige for å opprettholde den ønskede sportslige satsningen. Det er samme proporsjonalitetsvurdering som etter tjenestereglene.

Skulle retten komme til at vilkårene i artikkel 53(1) eller 54 er oppfylt så anfører NSF at begrensningene er rettfærdiggjort.

Erstatningskravet

Erstatningskravet er i liten grad dokumentert. Tapet er begrenset til å gjelde bortfall av direkte inntekter og verdi av reduserte naturalytelser.

Det er ikke dokumentert hva som ville være forskjellen i støtteapparat mellom en avtale med eller uten hjelm. Det er betydelig usikkerhet om mulig ny Red Bull avtale. Det kan ikke legges til grunn at avtalen skulle være for 6 år, jfr. prosedyren. en måneds varsel, pkt. 20. Forlengelse til og med 30.09.2019. Avtalen inngås altså bare for ett år ad gangen.

NSF bestrider også angitt verdi av bortfall av direkte inntekter. Ingen dokumentasjon, kun

opplysninger i stevningen om at rammen på avtalen oppgitt å være +/- 400.000 euro.

Under enhver omstendighet usannsynlig at NSF ville ha akseptert lengre varighet av avtale for Henrik Kristoffersen enn utløpet av Aksel Lund Svindals avtale i 2018. Målet var å selge alle hjelmene samlet til hovedsponsor.

Saksøker har ikke dokumentert noe erstatningskrav. Kravet kan av den grunn heller ikke tas til følge.

Norges Skiforbunds påstand

1. Søksmålet hva gjelder den prinsipale påstanden avvises
2. Søksmålet hva gjelder den subsidiære påstanden: NSF frifinnes
3. NSF tilkjennes saksomkostninger

Subsidiært:

1. NSF frifinnes
2. NSF tilkjennes saksomkostninger

Rettsens vurdering

1. Vurdering av prosessforutsetningene i tvisteloven § 1-3

Retten tar først stilling til om prosessforutsetningene i tvisteloven § 1-3 er oppfylt i relasjon til Kristoffersens prinsipale påstand punkt 1; at NSF skal dømmes til å gi Kristoffersen adgang til å inngå individuell markedsavtale med Red Bull for hjelm/hodeplagg.

Tvisteloven § 1-3 lyder:

- (1) Det kan reises sak for domstolene om rettskrav.*
- (2) Den som reiser saken, må påvise et reelt behov for å få kravet avgjort i forhold til saksøkte. Dette avgjøres ut fra en samlet vurdering av kravets aktualitet og partenes tilknytning til det.*

NSF har påstått avvisning av nevnte prinsipale påstand.

NSF har anført at fordi påstanden er utformet som den er, og ikke som en påstand om ugyldighet, foreligger et tvungen prosessfellesskap som innebærer at Kristoffersen må trekke inn Telenor som part. NSF har vist til at en dom i Kristoffersens favør vil gripe inn i Telenors rettigheter etter avtalen mellom NSF og Telenor. Da fratras Telenor en rettighet og NSF kommer i mislighold. Telenor vil da kunne gå til sak mot NSF og kreve at NSF leverer i henhold til avtalen. I en slik situasjon vil det kunne foreligge to motstridende avgjørelser og NSF vil uansett ikke kunne etterleve begge avgjørelser.

Kristoffersen har bestridt at det foreligger et trepartsforhold med tvungent prosessfellesskap. Han har anført at hvis NSF sin godkjenningmodell er ulovlig vil en avgjørelse berøre en rekke aktører utover NSF, ikke bare Telenor. Hvis Kristoffersen vinner frem er det mest naturlig å se det slik at NSF har disponert over noe NSF ikke har rådighet over, og det blir en sak mellom NSF og andre. Telenor har uansett ingen forpliktelse overfor Kristoffersen, og kommer ikke til å gå til søksmål mot Telenor.

Retten viser til at tvisteloven § 1-3 angir prosessuelle grunnvilkår for å kunne fremme en sak for domstolene. Det må foreligge et rettskrav, og det må være et reelt behov for å få kravet avgjort i forhold til saksøkte. Om det er et reelt behov, skal avgjøres ut fra en samlet vurdering av kravets aktualitet og partenes tilknytning til kravet.

Retten har kommet til at det foreligger et rettskrav, og at Kristoffersen har et reelt behov for å få avgjort kravet i den prinsipale påstanden i vår sak, vurdert ut fra kravets aktualitet og partenes tilknytning til det.

Ved avgjørelsen av om kravet til søksmålskompetanse er oppfylt, er utgangspunktet at retten skal legge saksøkerens pretensjoner om faktum og rettsregler til grunn så langt det materielle kravet som fremmes bygger på disse pretensjonene. Saksøkerens pretensjoner som bare har betydning for om søksmålsvilkårene er oppfylt, er derimot undergitt prøvelse, jf. Schei m.fl. Kommentirutgave til tvisteloven (2. utg. 2013) side 51-53.

Retten bemerker at det følger av rettspraksis og juridisk teori at et trepartsforhold kan ligge slik an at det må reises sak overfor en tredjepart, jf. bl.a. Schei m.fl. side 39-40. Spørsmålet er altså om Telenor også må trekkes inn som saksøkt for at Kristoffersens prinsipale påstand kan bli prøvd av domstolene. Spørsmålet er relevant fordi det som Kristoffersen ønsker å oppnå – at NSF skal dømmes til å gi han adgang til å inngå individuell sponsoravtale som omfatter merket på hjelm/hodeplagg – innebærer at Telenor ikke lenger får benytte denne flaten. NSF har anført at det er et problem at dommen i vår sak ikke har rettskraftvirkning overfor Telenor, altså at dommen ikke vil være bindende for Telenor, jf. tvisteloven § 19-15 første ledd.

Høyesterett har i noen avgjørelser fastslått tvungent prosessfellesskap i trepartsforhold, jf. Rt-2002-816, Rt-2010-1361 og Rt-2011-1502. Grunnlaget for at Høyesterett fastslo tvungent prosessfellesskap i disse tilfellene var dommens manglende rettskraftvirkning overfor tredjeperson. Det var sentralt i disse avgjørelsene, at nødvendig rettsavklaring og også det som var nødvendig for å få gjennomført kravene, innebar at tredjemann måtte trekkes inn som part.

Tingretten vurderer at saksforholdet i vår sak skiller seg saksforholdet i de nevnte avgjørelsene fra Høyesterett. Retten bemerker først at tvistes spørsmålet i vår sak neppe ville blitt bedre opplyst om Telenor var trukket inn som part. Videre har Kristoffersen etter

rettens syn et klart behov for rettslig avklaring overfor NSF selv om dommen ikke er bindende for Telenor. Retten viser til at NSF's avtale med Telenor om merket på hjelmen er tidsbegrenset. I den utstrekning avtalen med Telenor mangler adekvate kontraktsrevisjonsklausuler, og manglende rettskraftvirkning overfor Telenor skulle innebære at Kristoffersen ikke kan dra nytte av en endret rettslig posisjon umiddelbart, vil en dom i Kristoffersens favør uansett gi Kristoffersen en viktig rettslig avklaring overfor NSF med tanke på fremtidige individuelle sponsoravtaler om merket på hjelmen. Retten viser til at Kristoffersen forventer å ha mange år igjen som alpinist; også etter utløpet av NSF's nåværende avtale med Telenor. Retten anser dermed at Kristoffersens behov for en rettslig avklaring overfor NSF av hans rett, og de virkninger en dom i hans favør vil kunne ha med hensyn til å inngå individuell sponsoravtale om merket på hjelm/hodeplagg, innebærer at vilkåret i tvisteloven § 1-3 andre ledd er oppfylt selv om Telenor ikke er trukket inn som part. Manglende rettskraftvirkning overfor Telenor er dermed etter rettens syn ikke avgjørende for Kristoffersens søksmålsinteresse.

NSF har videre krevd avvisning som følge av at NSF's beslutning er underlagt foreningsrettslig fritt skjønn, slik at påstanden pkt. 1 ikke gjelder et «rettskrav» i henhold til tvisteloven § 1-3 første ledd. Kristoffersen bestrider at det er grunnlag for avvisning basert på betraktninger om foreningsrettslig skjønn. Kristoffersen har anført at saken er underlagt konkurransereglene, og de åpner ikke for skjønn.

Retten bemerker at Kristoffersen blant annet har anført at det foreligger et urimelig og/eller utestengende misbruk i strid med forbudet i konkurranseloven § 11/EØS artikkel 54. Han gjør gjeldende at ved dom i hans favør, har Kristoffersen rett til å inngå avtale med Red Bull som omfatter merke på hjelm/hodeplagg, og NSF har plikt til å tillate at han inngår slik markedsavtale. Retten oppfatter at Kristoffersen gjør gjeldende at dette er eneste måten et pågående misbruk/brudd på konkurransereglene kan bringes til opphør. Utgangspunktet er som nevnt at retten ved prøving av søksmålsvilkårene skal legge saksøkerens pretensjoner om faktum og rettsregler uprøvd til grunn så langt det materielle kravet som fremmes bygger på disse pretensjonene. Holdbarheten hører under realitetsbehandlingen. Basert på Kristoffersens pretensjoner finner retten at det foreligger et «rettskrav». Det er da ikke grunnlag for å avvise Kristoffersens prinsipale påstand basert på NSF sin anførsel om foreningsrettslig fritt skjønn.

Rettens konklusjon er etter dette at søksmålsvilkårene i tvisteloven § 1-3 er oppfylt.

Kristoffersens prinsipale påstand fremmes til behandling.

2. Materiell vurdering - innledning

Retten skal ta stilling til om NSF sin godkjenningsmodell og den konkrete nektelsen av å

lisensiere merke på hjelm/hodeplagg er i strid med følgende preseptoriske rettsregler, som Kristoffersen har anført som alternative rettsgrunnlag i saken:

- EØS art. 36, som forbyr restriksjoner på adgangen til å yte tjenester.
- konkurranseloven § 10/EØS art. 53 som forbyr konkurransebegrensende samarbeid mellom foretak.
- konkurranseloven § 11/EØS art. 54 som forbyr foretak å utilbørlig utnytte sin dominerende posisjon, ofte omtalt som forbud mot misbruk av dominerende posisjon.

Når det gjelder EØS art. 36, gjelder tvisten både om det foreligger en restriksjon, og om en restriksjon kan rettferdiggjøres. Videre er det uenighet om det er brudd på prosessuelle krav for å være i samsvar med EØS-retten. Tingretten behandler disse spørsmålene i avsnitt 4 nedenfor.

I relasjon til konkurransereglene er partene uenige om Kristoffersen har sannsynliggjort hva som er korrekt avgrensning av det relevante markedet. Videre er partene uenige om hvilken posisjon NSF har i det relevante markedet. Tvisten gjelder også om NSF godkjenningmodell, eventuelt den konkrete nektelsen av å la Kristoffersen inngå sponsoravtale som omfatter merke på hjelm/hodeplagg, har konkurransebegrensende formål eller konkurransebegrensende virkning. Videre er partene grunnleggende uenige om hva som er relevant å hensynta i den konkurranserettslige vurderingen av godkjenningmodellen og den konkrete nektelsen, og hvordan ulike momenter skal vektlegges. Retten vurderer de konkurransereglene i avsnitt 5.

Videre har Kristoffersen anført, under henvisning til EMK TP1 art. 1, at det er utøveren som sitter på markedsrettighetene, med mindre utøveren selv har overført disse til andre. EMK TP1 art. 1 gjelder «protection of property». Staten er pliktsubjekt etter bestemmelsen. Tingretten kan ikke se at denne bestemmelsen vil ha betydning for rettens vurderinger eller konklusjon i denne saken, og vil ikke bli nærmere behandlet.

Før rettens materielle vurdering, gis det i avsnitt 3 en oversikt over idrettens organisering og regelverk.

3. Idrettens organisering og regelverk - alpint

Alpinsporten er organisert både på internasjonalt og nasjonalt nivå:

- Den internasjonale olympiske komite (IOC) - vedtar og håndhever det olympiske charter.
- Nasjonale olympiske komiteer (NOC) - håndhever det olympiske charter nasjonalt, og melder utøvere til Olympiske leker.

- Nasjonale idrettsforbund vedtar og håndhever idrettens nasjonale lovverk, som er det overbyggende lovverk for alle nasjonale særforbund.
- Internasjonale særforbund (IF) vedtar og håndhever internasjonale regler om konkurransene, som i hovedsak bygger på det olympiske charter.
- Nasjonale særforbund - vedtar og håndhever nasjonale regler om konkurransene, her NSFs fellesreglement. De nasjonale reglene bygger på de internasjonale reglene. Nasjonale særforbund melder på utøvere til verdensmesterskap og World Cup.

I flere andre idretter kan profesjonelle utøvere delta i konkurranser organisert av ulike arrangører. De senere år er dette i ferd med å etablere seg også innen vinteridrett, to eksempler er X Games innen snøbrett og Ski Classics innen langrenn. Innen alpint er det per i dag ingen arrangører som avholder konkurranser som kan likestilles med World Cup og verdensmesterskap avviklet av FIS og nasjonale medlemsforbund. Det er kun FIS og deres nasjonale særforbund som per i dag arrangerer alpinrenn av økonomisk verdi for alpinutøvere i de klassiske grenene (slalåm - utfor).

FIS' regelverk

FIS har etablert reglene for konkurransene som følger prinsippene til IOC og det olympiske charter. FIS er av IOC anerkjent som internasjonalt særforbund for 6 olympiske grener (alpint, langrenn, hopp, kombinert, freestyle og snowboard). Reglene gjelder ved gjennomføring av alle internasjonale konkurranser, inkludert World Cup-rennene. Konkurransene er landslagsbasert. Det er de nasjonale forbundene som tar ut utøvere til de internasjonale konkurransene gjennom å utstede startlisens.

FIS-regelverket inneholder en rekke krav som utøverne må overholde for å kunne få startlisens, blant annet begrensninger på pengepremier, forbud mot såkalte startpenger til utøvere samt dopingbestemmelser.

Regelverket omfatter alle sider ved idrettsarrangementene, inkludert markedsavtaler og mulighetene for å promotere sponsorer i internasjonale konkurranser. FIS eier markedsrettighetene til alle internasjonale konkurranser organisert under FIS. For verdensmesterskap beholder FIS selv disse markedsrettighetene, mens for World Cup fordeler FIS rettighetene videre til de nasjonale særforbundene som tildeles arrangementer. De nasjonale forbundene tildeler arrangementene videre til lokale arrangører.

FIS-regelverket fastsetter følgende for utøvernes muligheter for individuelle markedsavtaler:

204 Qualification of Competitors

204.1 A National Ski Association shall not support or recognise within its structure, nor shall it issue a licence to participate in FIS or national races to any competitor who: ...

204.1.4 permits or has permitted his name, title or individual picture to be used for advertising, except when the National Ski Association concerned, or its pool for this purpose, is party to the contract for sponsorship, equipment or advertisements.

Det er opplyst at IOC har tilsvarende regulering som punkt 204.1.4 for deltakelse i olympiske leker.

NSF kan altså ikke gi startlisens til utøvere som har tillatt bruk av sitt eget navn, tittel eller bilde til markedsføring uten at slike avtaler er inngått med det nasjonale forbundet som part.

Når det gjelder landslagsutrustningen, fastsetter FIS de tekniske spesifikasjoner knyttet til størrelse, utforming og antall av reklamemerker på drakten til utøverne før hver sesong (heretter kalt "merkene"). For sesongen 2016/17 hadde FIS besluttet følgende:

2.4 Clothing

2.4.1 Articles of clothing may carry commercial markings belonging to the manufacturer and/or to other sponsors (as defined in art. 2.6)

2.4.2 The total surface area of all commercial markings on the clothing of one person shall not exceed 450 cm². The maximum surface area for a single marking is 100 cm². Commercial markings of the same sponsor may not appear one above the other or one beside the other. The National Association may decide on the placing of commercial markings.

...

2.5 Helmets and Headgear

2.5.1 Helmets and headwear may carry two commercial markings of the manufacturer with a maximum size of 15 cm², one on each side, placed over the ears. The front of helmets and headwear may only be used for the emblems of national teams, and sponsors, subject to art. 2.5.2.

2.5.2 The front (middle) of helmets and all headwear worn in competition and within the competition area, to include flower and prize-giving ceremonies, interviews etc., must carry the identification of the national ski association with a minimum size of 6 cm². A National Association may sign sponsorship contracts for helmet/headwear advertising rights of up to maximum of 50 cm² (which may be divided between 2 identical - same size - logos) with firms who are not suppliers of ski equipment (hardware or outerwear), subject to the Specifications for Competition Equipment Edition 2016/17 - 47 - regulations of each National Association. In such a case, the front of helmets and headwear must carry the identification of the national ski association with a minimum size of 6 cm². ...

Det fremgår av 2.5.1 første setning at produsenten kan ha merke på hjelmen.

NIF sitt regelverk

NSF er underlagt NIFs lov.

NFS lov kapittel 13 gjelder «Avtaler og samarbeid mellom idrettens organisasjonsledd og

Næringslivet». NIFs lov § 13-1 angir formålet:

Formålet med bestemmelsene i dette kapittelet er å regulere vilkårene for samarbeid mellom idretten og næringslivet (kommersielle aktører) og samtidig ivareta idrettens særtrekk og ideelle verdigrunnlag.

NIFs lov § 13-3 gjelder «Krav til idrettens avtaler og samarbeid med næringslivet»:

(1) Avtaler og samarbeid mellom idretten og næringslivet skal være i overensstemmelse med idrettens regelverk og etiske grunnverdier.

(2) Reklame og markedsføring tilknyttet idretten skal ikke stride mot NIFs formål eller idrettens etiske grunnverdier. Firma-/produkt navn må ikke brukes i navnet til offisielle norgesmesterskapskonkurranser.

(3) Inngåelse av avtaler og etablering av samarbeid mellom idretten og næringslivet skal skje skriftlig. Kun organisasjonsledd kan være part i slike avtaler/samarbeid med mindre annet fremgår av NIFs lov § 14-4 (2).

(4) En henvisning til idrettens regelverk skal inntas i alle avtaler/samarbeidsforhold, og det skal der fremkomme at bestemmelser i tilfelle motstrid skal fortolkes i samsvar med idrettens regelverk. Organisasjonsledd skal gjøre avtalemotpart/samarbeidspartner oppmerksom på idrettens regelverk.

(5) Særforbundene kan utarbeide egne bestemmelser for inngåelse av avtaler og etablering av samarbeid mellom deres tilsluttede organisasjonsledd og næringslivet. Slike bestemmelser skal være i overensstemmelse med NIFs regelverk samt vedkommende internasjonale særforbunds regelverk.

NIFs lov kapittel 14 inneholder idrettens markeds- og rettighetsbestemmelser. Formålet er angitt i § 14-1:

Formålet med bestemmelsene i dette kapittelet er å regulere idrettens interne rettighetsforhold hva gjelder arrangementsmessige og markedsmessige forhold under iakttagelse av idrettens oppbygning og organisering samt hensynet til solidaritet innen idrettsorganisasjonen.

NIFs lov § 14-4 første, annet og fjerde ledd bestemmer videre;

(1) Retten til å inngå markedsavtaler tilhører idrettens organisasjonsledd. Som markedsavtale regnes enhver avtale som gir et rettssubjekt rett til å utnytte et organisasjonsledd og/eller dets tilknyttede utøvere i sin markedsføring eller øvrige virksomhet.

(2) Et organisasjonsledd kan tillate at en utøver gis rett til å inngå egne markedsavtaler innenfor de rammer som er fastsatt av særforbundet. Dette gjelder både utøvere som er medlem i et idrettslag og utøvere som deltar på landslag eller har andre representasjonsoppgaver. Organisasjonsleddet skal godkjenne slike avtaler og besørge at det mottar en rimelig andel av de inntekter utøvernes egne markedsavtaler genererer.

(4) Innenfor de begrensninger som følger av NIFs regelverk og særforbundets rammer, har utøver selv eiendomsretten til eget navn, bilde og signatur.

Av forarbeidene til bestemmelsen fremgår blant annet følgende:

Som kjent tilligger det i dag idrettslaget/særforbundet å inngå markedsavtaler hvor utøverens «image rights» (retten til navn, bilde og signatur) er en del av de rettigheter samarbeidspartneren blir gitt anledning til å utnytte. Det forhold at avtalekompetansen tilligger organisasjonsleddet (og ikke utøver selv) er et utslag av solidaritetstankegangen i den norske idrettsmodellen, herunder samspillet mellom eliteidretten og breddeidretten [...], og en nødvendig forutsetning for finansieringen av organisasjonsleddenes virksomhet på elite- og breddenivå. Idrettsstyret anser det derfor hensiktsmessig å tydeliggjøre dette i en ny § 14-4.

NSF sitt regelverk

NSF er bundet av NIFs lov kapittel 13 og 14.

NSFs Fellesreglement punkt 206.2 første ledd fastsetter følgende etter prinsippet fra NIFs lov § 14-4 første ledd:

Det er kun organisasjonsledd som kan inngå markedsavtaler med næringslivet, jf. NIFs lov § 13-3 (3). Enkeltmedlemmer (løpere og andre medlemmer i idrettslag) kan kun inngå personlige markedsavtaler knyttet til deres sportslige virksomhet dersom vilkårene i dette Fellesreglementets pkt 206.2.5 er oppfylt.

NSFs Fellesreglement punkt 206.2.5 tillater, etter prinsippet fra NIFs lov § 14-4 (2) at utøvere inngår egne markedsavtaler. Forutsetningen er at følgende vilkår i pkt. 206.2.5 er oppfylt:

- a. det relevante organisasjonsleddet har gitt skriftlig aksept for at løperen kan påbegynne forhandlinger med den aktuelle samarbeidspartneren,*
- b. organisasjonsleddet godkjenner avtalen ved å medsignere den sammen med partenes (løper og samarbeidspartneren) signatur, og*
- c. organisasjonsleddet mottar en rimelig andel av den verdien samarbeidsavtalen representerer.*

Organisasjonsleddet står fritt til å nekte å akseptere løperens forslag til avtale med sponsoren. En løper plikter videre å medvirke i gjennomføringen av NSF's eller et idrettslags markedsavtaler med de begrensninger som følger av NIFs lov § 14-5.

Det er disse bestemmelsene i Fellesreglementet, også sammenholdt med Utøveravtalens punkt 5.3, se nedenfor, som omtales som NSF's godkjenningsmodell.

I tillegg til muligheten til å inngå individuelle markedsavtaler, har utøverne rett til å inngå individuelle utstyrsavtaler innenfor forbundets skipoolordning, jf. beskrivelsen nedenfor om standardutøveravtalen.

Landslagsdeltakelse – standardutøveravtalen

Etter det internasjonale regelverket har det enkelte nasjonale forbund ansvar for å melde utøvere på internasjonale konkurranser, og sørge for at utøverne overholder de lover og regler som følger av det internasjonale regelverket. NSF inngår hver sesong en standardutøveravtale med alle utøvere som tas ut på landslagene. Standardutøveravtalen er

i utgangspunktet lik for alle grener og lag, likevel med enkelte grentilpasninger. Avtalen regulerer sportslige rettigheter og forpliktelser, markedsrettigheter, utstyr, bekledning osv.

Utøveravtalens punkt 2 angir formål:

NSFs formål er å fremme skiidretten i Norge og representere idretten internasjonalt. NSF skal utvikle egen aktivitet, organisasjon, økonomi og ansatte slik at NSF imøtekommer de krav og utfordringer skiidrettens medlemmer, norsk idrett og internasjonal idrett stiller.

Denne avtale danner grunnlaget for finansiering av toppidretten slik at NSF kan tilrettelegge best mulig sportslige vilkår for NSFs utøvere. Avtalen regulerer i hvilken utstrekning og på hvilken måte NSF kan benytte Utøver i landslagsvirksomhet og i markeds- og medieaktiviteter, samt andre rettigheter og forpliktelser mellom partene.

Dette er en standard landslagsavtale som alle grenkomiteene med tilhørende landslagsutøvere plikter å benytte. Særlige betingelser for enkeltutøvere skal ligge i vedlegg til vedkommende utøvers avtale.

Partene er enige om at avtalen ikke etablerer et ansettelsesforhold.

Utøveravtalens punkt 5.3 regulerer markedsrettigheter. Bestemmelsen gjentar prinsippet om at «Markedsavtaler kan kun inngås av et organisasjonsledd tilsluttet NSF og NIF, jf NIFs lov § 13-3(3), dog slik at Utøver kan inngå individuelle markedsavtaler knyttet til sin sportslige virksomhet dersom vilkårene i Fellesreglementet pkt. 206.2.5 og herværende avtale er oppfylt. ...»

Fremgangsmåten og vilkår for inngåelse av individuelle markedsavtaler er regulert i Utøveravtalens punkt 5.3.2, og NSFs adgang til å nekte individuelle markedsavtaler fremgår av Utøveravtalens punkt 5.3.3:

5.3.2. Utøver kan inngå egne markedsavtaler forutsatt at følgende vilkår er oppfylt:

- a. NSF skal informeres om forhandlingene med den potensielle sponsoren umiddelbart etter forhandlingenes oppstart, og Utøver skal få skriftlig aksept fra NSF om at forhandlingene kan fortsette eller ikke. Utøver skal gi NSF all nødvendig informasjon relatert til forhandlingene og avtalemotparten.*
- b. NSF skal godkjenne avtalen ved å medsignere den sammen med partenes (Utøver og sponsor) signatur, eller skriftlig gi godkjenning til signering.*
- c. NSF skal motta en rimelig andel av den verdien sponsoravtalen representerer*

5.3.3. NSF kan til enhver tid nekte, eventuelt stille vilkår for, å godkjenne individuelle markedsavtaler. Ett vilkår kan for eksempel være at Utøver skal synliggjøre NSFs sponsorer sammen med den individuelle sponsoren.

Som det fremgår skal altså NSF informeres tidlig om oppstart av forhandlinger. Videre skal NSF enten medsignere på sponsoravtalen eller skriftlig gi godkjenning til signering, og det er et vilkår at NSF skal motta en rimelig andel av den verdien sponsoravtalen representerer. Videre kan NSF til enhver tid nekte å godkjenne individuelle markedsavtaler.

Utøveravtalens punkt 5.4. regulerer avtaler med utstyrsleverandører i NSF's såkalte skipool. For utstyrsavtaler fastsetter standardavtalen pkt. 5.4.1 at hva gjelder «*ski, støvler, bindinger, støvler, hansker, hjelm, ryggbeskyttelse og briller, er det gjort et unntak fra bestemmelsen i pkt. 5.3.2 slik at Utøver ikke er underlagt de vilkår som fremgår av punktene 5.3.2 a-d.*»

Punkt 5.4 innebærer at for alt utstyret utøverne benytter i landslagssammenheng, inkludert i World Cup, med unntak av bekledningen og de ovennevnte FIS-merkene på klær og hjelm/hodeplagg, kan utøverne inngå egne sponsoravtaler. NSF er ikke part i slike avtaler om utstyret og får heller ingen andel av vederlaget.

Utøveravtalens punkt 5.5. regulerer nærmere utøverens forpliktelser overfor landslagets sponsorer. Punkt 5.5.1 fastsetter at «*NSF har eksklusiv rett til å inngå de markedsavtaler som anses nødvendige for finansieringen av landslagsdriften.*»

Kristoffersens forbehold ved signering av landslagsutøveravtalen

Kristoffersen har inntatt følgende forbehold ved signering av standardutøveravtalen:

NSF's rett til å nekte meg individuell markedsavtale med Red Bull relatert til hjelmen min bestrides. Jeg mener jeg er i min fulle rett til å inngå en slik avtale, med eller uten NSF's godkjenning, og min signatur skal ikke forstås på annen måte.

4. EØS-avtalen artikkel 36

4.1 Innledning

Tingretten innhentet som nevnt EFTA-domstolens rådgivende uttalelse om tolkningen av artikkel 36 og om tjenstedirektivet. EFTA-domstolen vurderte at regelverket i tjenstedirektivet ikke gjelder i denne saken. Kristoffersen frafalt etter EFTA-domstolens dom anførsler relatert til tjenstedirektivet. Tingretten skal dermed ta stilling til anvendelsen av EØS-avtalen artikkel 36.

EØS-avtalen artikkel 36 første lyder:

Innen rammen av bestemmelsene i denne avtale skal det ikke være noen restriksjoner på adgangen til å yte tjenester innen avtalepartenes territorium for statsborgere i en av EFs medlemsstater eller en EFTA-stat som har etablert seg i en annen av EFs medlemsstater eller EFTA-stat enn tjenesteytelsens mottager.

EFTA-domstolen ga følgende svar om tolkningen av EØS-avtalen artikkel 36 i sak E-8/17:

1. *Det rettslige kriterium ved vurderingen av om et nasjonalt idrettsforbunds ordning med forhåndskontroll og samtykke for individuelle sponsoravtaler utgjør en restriksjon etter EØS-avtalen artikkel 36, er om ordningen gjør utøvelsen av en idrettsutøvers adgang til å yte en markedsføringstjeneste mindre attraktiv.*
2. *Dersom en slik ordning med forhåndskontroll og samtykke for individuelle sponsoravtaler utgjør en restriksjon, vil det samme gjelde for et konkret avslag på en søknad om å inngå en individuell sponsoravtale etter denne ordning.*
3. *En ordning med forhåndskontroll og samtykke for individuelle sponsoravtaler – og et konkret avslag etter en slik ordning – vil være lovlig forutsatt at ordningen og avslaget søker å oppnå et legitimt mål som er begrunnet i tvingende allmenne hensyn, er egnet til å nå dette mål og ikke går lenger enn det som er nødvendig for å nå det. I denne vurdering kan ikke ordningen og det konkrete avslag sees isolert, men må vurderes i lys av utøvernes eller utøverens samlede muligheter til å drive individuell markedsaktivitet.*
4. *En konkret beslutning som tas etter et nasjonalt idrettsforbunds ordning med forhåndskontroll og samtykke for en individuell sponsoravtale, må bygge på en rimelig avveining av forbundets og den berørte utøvers interesser. Beslutningen må begrunnes og meddeles utøveren innen rimelig tid. Videre må beslutningen kunne gjøres til gjenstand for overprøving av et organ som er uavhengig av forbundet. Forutsatt at disse prosessuelle garantier foreligger, kan idrettsforbundet utøve skjønn i vurderingen av søknader om godkjenning av individuelle sponsoravtaler. Konsekvensene av at disse krav ikke overholdes, er det opp til den nasjonale domstol å vurdere, forutsatt at prinsippene om ekvivalens og effektivitet overholdes.*

EFTA-domstolens svar nr. 1 og 2, innebærer at ved vurderingen av om en ordning med forhåndskontroll og samtykke for samtykke for individuelle sponsoravtaler utgjør en «restriksjon», er det avgjørende om ordningen «gjør utøvelsen av en idrettsutøvers adgang til å yte en markedsføringstjeneste mindre attraktiv». Hvis selve godkjennelsesordningen utgjør en restriksjon, vil også en konkret nektelse utgjøre en restriksjon.

Svar nr. 3 innebærer at godkjenningsordningen – og et konkret avslag – vil være lovlig hvis (i) ordningen og avslaget søker å oppnå et legitimt mål som er begrunnet i tvingende allmenne hensyn, og (ii), er egnet til å nå dette mål og ikke går lenger enn det som er nødvendig for å nå det. Svar nr. 3 innebærer videre at ved bedømmelsen av ordningen og det konkrete avslaget, kan dette ikke vurderes isolert, men må vurderes «i lys av utøvernes eller utøverens samlede muligheter til å drive individuell markedsaktivitet».

Svar nr. 4 innebærer at en konkret beslutning må være basert på en «rimelig avveining av forbundets og den berørte utøvers interesser», må «begrunnes og meddeles utøveren innen

rimelig tid», og kunne overprøves av uavhengig instans. Hvis disse prosessuelle garantiene foreligger, kan NSF utøve skjønn i vurdering av enkeltsøknader.

Retten går etter dette over til å vurdere saksforholdet i vår sak basert på disse utgangspunktene.

4.2 Restriksjonstesten etter EØS-avtalen artikkel 36

Vurderingstemaet er her om ordningen «gjør utøvelsen av en idrettsutøvers adgang til å yte en markedsføringstjeneste mindre attraktiv».

Partene er uenige om det foreligger en restriksjon. NSF har fremholdt at EFTA-domstolens uttalelse er basert på en kortfattet, omforent faktumfremstilling. NSF savner en vurdering av rettighetsspørsmålet ved at denne saken gjelder bruk av eksponert flate i konkurranse, regulert av FIS-reglene for konkurransen som fastsetter størrelse, plassering og at rettighetene skal ligge til forbundene. NSF anfører at saken på denne måten skiller seg fra en vanlig sponsoravtale der utøveren selger eget navn og bilde til sponsor. Videre har NSF anført at EU-domstolens avgjørelse i *Deliège* (forenede saker C-51/96 og C-191/97) om at det ikke forelå en restriksjon, ikke var begrunnet i «*pure sporting rules*», slik EFTA-domstolen legger til grunn. Kristoffersen har vist til EFTA-domstolen avsnitt 76 og 78, og anført at det foreligger en restriksjon.

Retten bemerker at EFTA-domstolens uttalelse skal tillegges betydelig vekt. Retten viser til at Høyesterett har vurdert betydningen av EFTA-domstolens rådgivende uttalelser i Rt-2013-258, avsnitt 93 og 94:

(93) Høyesterett har i Rt-2000-1811 på side 1820 uttalt følgende om betydningen av EFTA-domstolens rådgivende uttalelser:

«Uttalelsen fra EFTA-domstolen er rådgivende, jf. artikkel 34 i Overvåknings- og domstolsavtalen (ODA-avtalen) mellom EFTA-statene. Dette innebærer at Høyesterett har myndighet og plikt til selvstendig å ta stilling til hvorvidt og i hvilken grad uttalelsen skal legges til grunn for Høyesteretts avgjørelse.

Men jeg finner samtidig at uttalelsen må tillegges vesentlig vekt. Dette følger etter min mening allerede av den omstendighet at EFTA-statene i samsvar med EØS-avtalen artikkel 108 nr. 2 ved inngåelsen av ODA-avtalen har funnet grunn til å opprette denne domstolen, blant annet for å nå frem til og å opprettholde en lik fortolkning og anvendelse av EØS-avtalen. Også reelle grunner taler for dette. ...»

(94) Jeg tar etter dette utgangspunkt i at Høyesterett ikke skal legge EFTA-domstolens uttalelse uprøvet til grunn, men har både myndighet og plikt til selvstendig å ta stilling til hvorvidt og i hvilken grad dette skal gjøres. På denne bakgrunn kan jeg ikke se at Høyesterett er formelt avskåret fra å bygge på et

avvikende syn. Men i og med at uttalelsen naturlig nok skal tillegges vesentlig vekt, kreves særlige grunner for at Høyesterett skal kunne fravike den.

Samme norm som Høyesterett uttrykker i ovenstående sitat, må gjelde også for tingretten.

EFTA-domstolen uttaler i avsnitt 76 og 77:

76 En ordning med forhåndskontroll og samtykke for individuelle sponsoravtaler som beskrevet i spørsmål 1, synes egnet til å gjøre utøvelsen av Kristoffersens markedsaktivitet mindre attraktiv. Det følger av etablert rettspraksis at ordninger med forhåndstillatelse utgjør en restriksjon på adgangen til å yte tjenester (jf. sak E-19/15 ESA mot Liechtenstein, Sml. 2016 s. 437, avsnitt 85 og rettspraksis som det vises til der). Dette er det imidlertid opp til den anmodende domstol å vurdere.

77 Det kan tilføyes at regler av rent sportslig art generelt ikke anses som restriksjoner (jf. dommen i Deliège, som omtalt over, avsnitt 43 og 64). Imidlertid gjelder de omtvistede regler i denne sak ikke utøvelsen av idretten som sådan, men sponsorrettigheter. Restriksjonstesten som er anvendt i saker som for eksempel Deliège, som det vises til i spørsmål 1 a), kan av den grunn ikke anvendes.

Tingretten oppfatter at avsnitt 76 og 77 i EFTA-domstolens rådgivende uttalelse gir klare føringer med hensyn til restriksjonstesten og dens konkrete anvendelse i vår sak.

Selv om EFTA-domstolen ikke drøfter ordningen med forhåndskontroll og samtykke i relasjon til at den konkrete nektelsen i vår sak gjelder bruk av eksponert flate i konkurranse, regulert av FIS-reglene for konkurransen, legger tingretten til grunn at dette har EFTA-domstolen vært klar over. EFTA-domstolen uttaler altså at ordningen «*synes egnet til å gjøre utøvelsen av Kristoffersens markedsaktivitet mindre attraktiv*», og viser til etablert rettspraksis. Videre uttaler EFTA-domstolen at restriksjonstesten i for eksempel Deliège ikke kan benyttes. Tingretten peker på at avgjørelsen i Deliège gjaldt utvelgelseskriterier og bruk av skjønn ved uttak av utøvere til idrettskonkurranser med begrenset antall utøvere. Faktum skiller seg dermed fra vår sak ved at den i større grad var relatert til regler for deltakelse i konkurransen, og tingretten kan dermed ikke se at det foreligger særlige grunner til å fravike EFTA-domstolens syn hva angår restriksjonstesten i Deliège.

NSF har anført at alternativet for NSF ville være å ikke åpne for lisensiering av eksponerte merker overhodet, og at ordningen derfor ikke utgjør en restriksjon. Til dette vil tingretten bemerke at i lys av EFTA-domstolens uttalelse, er det grunn til å anta at et kontrafaktisk scenario som skissert av NSF, antakelig ville utgjort en restriksjon etter EØS-avtalen artikkel 36.

Med utgangspunkt i føringene i EFTA-domstolens uttalelse avsnitt 76 og 77, legger tingretten til grunn at ordningen med forhåndskontroll og samtykke for individuelle

sponsoravtaler, og dermed den konkrete nektelsen, gjør utøvelsen av Kristoffersens adgang til å yte en markedsføringstjeneste mindre attraktiv. Det foreligger dermed en restriksjon etter EØA-avtalen artikkel 36.

4.3 Vurdering av om restriksjonen kan rettferdiggjøres

4.3.1 Legitimt mål

EFTA-domstolen fastslår i avsnitt 114, under overskriften «*Legitimiteten ved de mål den omtvistede tiltak søker å nå*» at en restriksjon på tjenestefriheten etter EØS-avtalen artikkel 36 kan rettferdiggjøres av tvingende allmenne hensyn, forutsatt at den er egnet til å sikre oppnåelse av det mål som søkes nådd og ikke går lenger enn det som er nødvendig for å nå dette mål. Dette utgangspunktet er ikke bestridt.

EFTA-domstolen uttaler i avsnitt 115-117:

115 Mål som er av rent økonomisk art, som ønsket om å øke fortjeneste, kan ikke rettferdiggjøre en restriksjon på adgangen til å yte tjenester (jf. dommen i AGET Iraklis, C-201/15, avsnitt 72]). Målet med det aktuelle tiltak synes imidlertid å være å sikre et stabilt grunnlag for NSF's virksomhet – et ideelt idrettsforbund. Ifølge den anmodende domstol er markedsinntekter den viktigste inntektskilde NSF har, da de utgjør over 70 prosent av forbundets midler.

116 Ifølge anmodningen om rådgivende uttalelse går inntektene dette genererer ikke bare tilbake til et sportslig opplegg for eliteutøvere, men også til en solidaritetspolitikk som omfatter samarbeid mellom skiløpere på elite- og amatørnivå. Dette omfatter rekruttering, utdanning og barne- og breddeaktivitet. Målet om å oppmuntre til rekruttering og trening av unge idrettsutøvere er i rettspraksis akseptert som legitimt (jf. dommen i Olympique Lyonnais, avsnitt 39 og rettspraksis som det vises til der).

117 Imidlertid kan regler som dem om forhåndskontroll og samtykke for individuelle sponsoravtaler ikke være annet enn et middel, som må være underlagt en egnethets- og nødvendighetsvurdering, for å sikre målet som søkes oppnådd, og kan ikke være et mål i seg selv. Videre er det ikke tilstrekkelig at det restriktive tiltak har et abstrakt legitimt mål. Det må snarere vurderes om tiltaket saken gjelder, i virkeligheten tilstreber det mål som søkes (se Netfonds Holding m.fl., som omtalt over, avsnitt 115 og rettspraksis som det vises til der). Det er den anmodende domstol som må identifisere, i lys av de faktiske forhold, hvilke mål det omtvistede tiltak faktisk har.

Retten forstår uttalelsen i avsnitt 115 slik at maksimering av NSF's overskudd ikke kan aksepteres som et legitimt allment hensyn. Derimot kan det rettferdiggjøre en restriksjon på adgangen til å yte tjenester dersom målet er å sikre et stabilt grunnlag for NSF's virksomhet, som er et ideelt idrettsforbund. EFTA-domstolen har i den forbindelse vist til det som er opplyst – og som ikke er bestridt i vår sak – at markedsinntekter er den viktigste inntektskilde NSF har, da de utgjør over 70 prosent av forbundets midler. EFTA-domstolen har videre i avsnitt 116 vist til hva inntektene er opplyst å gå til, men fastsetter at det er opp

til nasjonal domstol i lys av sakens faktum å underlegge ordningen en egnethets- og nødvendighetsvurdering, og identifisere hvilke mål godkjenningsordningen faktisk har.

Retten legger til grunn at solidaritet innenfor idrett kan aksepteres som et legitimt mål begrunnet i allmenne hensyn siden det muliggjør og oppmuntrer til rekruttering og trening av unge idrettsutøvere. Dermed er modeller for innhenting av finansielle midler på elitenivå til bruk på rekruttering, utdanning og barne- og breddeaktivitet innenfor idrett er et legitimt mål. Samtidig utelukker ikke det at profesjonelle utøvere mottar en rimelig andel av inntektene av sponsoravtaler. Retten viser her til EFTA-domstolens uttalelse i avsnitt 124, og som retten kommer tilbake til nedenfor.

Tingretten vurderer i det følgende om godkjenningsordningen og det konkrete avslaget er egnet til å oppnå et legitimt mål som er begrunnet i tvingende allmenne hensyn.

4.3.2 Egnethet/konsistens – konkret vurdering basert på sakens faktum

Det er NSF som må godtgjøre at ordningen med forhåndskontroll og samtykke for individuelle sponsoravtaler er egnet til å oppnå det legitime mål som forfølges, samtidig som det virkelig gjenspeiler et hensyn om å oppnå dette mål på en konsistent og systematisk måte.

EFTA-domstolen uttaler i avsnitt 119 at selv om det er rimelig at en del av inntektene alene er viet til profesjonelle idrettsutøvere, må de genererte inntekter gå til de legitime mål som er identifisert over, som rekruttering, utdanning og barne- og breddeaktivitet. EFTA-domstolen legger videre en føring i avsnitt 120, ved at den uttaler at forutsatt at «*en vesentlig del av inntektene*» faktisk brukes på det legitime mål om å oppmuntre til rekruttering og trening av unge idrettsutøvere, synes regler om forhåndskontroll og samtykke for individuelle sponsoravtaler, som dem som er nedfelt i NSF's fellesreglement, å være egnet til å nå dette mål.

Når EFTA-domstolen her anvender begrepet «*inntekter*», forstår tingretten dette som markedsinntekter generelt. Med «*vesentlig del*» av inntektene, legger tingretten til grunn at EFTA-domstolen mener en betydelig del av inntektene.

Tingretten vurderer ut fra bevisførselen at en vesentlig del av markedsinntektene faktisk brukes til å oppmuntre til rekruttering og trening av unge idrettsutøvere, utdanning, og barne- og breddeaktivitet innenfor idrett.

Norges Skiforbund omfatter som nevnt 1150 klubber og 16 skikretser. Det er enighet om at dugnadsarbeid og frivillig innsats er omfattende innen norsk skiidrett, især på klubbnivå. I rapport fra Landslagsmodellutvalget 17. februar 2016 uttales følgende:

I det store bildet er det verdt å merke seg at NSF's sentrale regnskap bare gjenspeiler en ytterst liten del av den aktiviteten som skjer i ski-Norge i løpet av et år. Alle de 16 skikretsene og 1150 skiklubbene fører egne regnskaper. Det samme gjelder alle større arrangementer. Utover dette er det gjort beregninger som viser at det årlig legges ned over 5 millioner dugnadstimer i norsk skisport. Dette tilsvarer 2880 årsverk, eller, hvis man fordeler timene ut på alle norske kommuner, 7 heltidsansatte i alle landets kommuner.

Når det gjelder hvordan inntektene benyttes av NSF, legger retten til grunn NSF's aktivitetsregnskap, og den nærmere forklaringen om detaljene i dette fra generalsekretær Ingvild Bretten Berg. Gjennomgangen gjaldt aktivitetsregnskapet for 2017, og antas å være representativt for øvrige år hva gjelder vurderingstemaet i vår sak.

Aktivitetsregnskapet i beretningen sendes Brønnøysundregisteret, men er ifølge Bretten Berg også satt opp for å oppfylle kravet om rapporteringer på de offentlig midlene NSF får via NIF, som igjen kommer fra Kulturdepartementet. Bretten Berg opplyste at dette er rammemidler som spesifikt må fremkomme på egne linjer, og som er årsaken til for eksempel «Bredde, utvikling og utdanning» på MNOK 21 fremgår på en egen linje i det aggregerte regnskapet, nærmere spesifisert i note 5.

Av NSF's inntekter på totalt 311 millioner kroner i 2017 kom cirka 75 % fra samarbeidsavtaler, inkl. media, (note 2, 3, 9 og 4). Inntektene går til tre hovedområder; arrangementer (ca. MNOK 66,5) gren (ca. MNOK 182 millioner) og fellesfunksjoner (ca. MNOK 42).

Når det gjelder arrangementer, er reklameinntekter fra arrangement (MNOK 25) og TV-inntekter fra arrangement (MNOK 54) sammenstilt med andre samarbeidsavtaler i note 3, men er også nevnt spesifikt i note 6 om arrangement. Bretten Berg forklarte at overskudd fra nevnte arrangementsinntekter fra World Cuprenn benyttes til utvikling av sporten nedover i systemet, til rekruttering gjennom arrangementene, og viste til bredden i de ulike arrangementene, som, i tillegg til World Cup, omfatter Europa Cup, FIS renn, Skandinavisk Cup, Norgescup, NM, hovedlandsrenn, Telenorlekene og Telenorkarusell. I forbindelse med Telenorkarusellen sender NSF ut materiell som startnr., startseil og målseil til klubbene. Over 500 klubber og 80 000 barn har ifølge NSF's beretning deltatt på Telenorkarusellen gjennom sesongen.

I relasjon til Europa-cup, forklarte Bretten Berg at alpint er en startnummeridrett der utøveren får poeng jo flere renn utøveren har kjørt, og jo bedre ranking får utøveren når den kommer oppover i systemet. NSF er pålagt å arrangere ett Europacuprenn for hvert World Cuprenn NSF tar på seg. For å tilrettelegge for utøvere på vei opp, har NSF tatt på seg flere Europacuprenn, idet arrangørlandet har større nasjonal kvote, slik at flere unge norske utøvere kan stille når rennene arrangeres i Norge.

Funksjoner og virksomhet angitt i note 5 (Bredde, utvikling og utdanningstiltak), note 10 (Kostnader anleggssektoren) og note 7 (Administrasjonskostnader), omtalte Bretten Berg som *fellesfunksjoner*.

Vedrørende note 5 (MNOK 21), som gjelder *bredde/klubbutvikling, utdanningsenhet og kretsenheten*, forklarte Bretten Berg at dette dekker kostnader til 16 administrasjonssjefer i krets, som like godt kunne blitt kalt aktivitetsutviklere. Hun nevnte som eksempel fra Møre og Romsdal utkjøring av henger med arrangementsmateriell hver fredag til alpinklubbene i Møre og Romsdal, med lydanlegg, start- målseil, portflagg, porter, sikkerhetsnett, startnummervester osv. Administrasjonssjefen henter det igjen søndag ettermiddag eller mandag, henger på kontoret til tørk, kjører ut igjen neste helg. I mellomtiden legger han ut påmeldinger til renn, hovedlandsrenn, legger til rette for trenerkurs, trenerutvikling for klubbene. Har daglig dialog med klubbene som har behov for det knyttet til IT-løsninger og annet som klubbene bruker i sin aktivitet.

Bretten Berg forklarte også spesifikt om tilrettelegging av Norgesturneen, 370 møter i klubb, lage trenerløyper, til stede på sonemøter osv.

Om *anleggsenheten*, note 10, (MNOK 7) forklarte Bretten Berg at ansatte i anleggsenheten hele tiden reiser rundt og er ute hos klubbene med rådgivning til alle skiklubbene som har behov for det; hvordan skal de fylle ut spillemiddelsøknader, hvordan snakke med kommunene, hvordan finansiere, hvordan sette opp prosjektene osv. All aktivitet der går ifølge Bretten Berg direkte til klubbplanet.

Av note 7, administrasjonskostnader (MNOK 42), fremgår følgende:

«Administrasjonskostnader er i aktivitetsregnskapet fordelt på lønn og personalkostnader som ikke er fordelt på formål, og andre personalkostnader». Bretten Berg forklarte at «formål» her referer til formålet satt opp av Kulturdepartementet og NIF i post 3-midler. Det innebærer ikke at midlene ikke brukes til aktivitet. Bretten nevnte eksempler fra lønns- og personalmidler relatert til kommunikasjon, IT og Web, medisinsk kompetanse og marked.

Ifølge Bretten Berg bruker NSF MNOK 6-7 (av de MNOK 42) til *kommunikasjon* i året. Medarbeidere reiser ut, besøker klubbene, lager videomateriell (omtalt i NSF's beretning) lagt ut under fagportalen om hvordan gjøre en god trening, tips til innhold i trening (langrenntrening og alpintrening), tips til hvordan lage god snø, hvordan drive snøproduksjon, hvordan bygge et basisanlegg; hvordan bruke tråkkemaskin for å lage et lærende anlegg osv. Hun opplyste at det er fire medarbeidere, hvorav 1,5 årsverk kan sies å jobbe med toppidretten og veiledning til utøvere på lag mens de øvrige jobber med informasjon og produserer materiell til klubber, som klubbene bruker i trenerkurs og andre steder.

Kostnader til *IT og Web* er en betaling til NIF for felles system på ca. MNOK 5. Bretten Berg forklarte at av dette utgjør cirka MNOK 2,5 betaling til NIF for KlubbAdmin og SportsAdmin, som er idrettens løsning for medlemsadministrasjon i idrettslag. Dette er en direkte kostnad som NSF tar for alle klubbene slik at klubbene skal få utøve sin aktivitet, og gir løsning for påmelding i renn og medlemsløsninger.

NSF har videre medisinsk kompetanse som jobber med forebyggende antidoping-arbeid, herunder ved kontakt mot yngre utøvere, klubber og arrangementer. Videre har markedsavdeling 1,5 årsverk, som bl.a. legger til rette for samarbeidsavtalene, som er en del av 75% av inntektene, blant annet for aktivitetene til Telenorkarusellen og for utetimen, som er omtalt i NSF's beretning.

De øvrige kostnadene i note 7 er ifølge Bretten Berg mer «rene administrasjonskostnader» til generalsekretær, resepsjonist, husleie, kontorhold og annet. I tillegg er det utgifter til de valgte organene; Skistyret, lov- og påtaleutvalget, kontrollutvalget.

Grenkostnadene utgjør cirka MNOK 182. Når det gjelder utøvere, er det litt ulikt fra gren til gren når NSF begynner å bruke penger på en utøver. Utøvere starter hos klubb, via krets. NSF dekker noe kostnader for skigymnas/høyskolelag/region/team, eksempelvis reise- og oppholdskostnader. I 2018/2019 var det 44 utøvere på dette nivået. Utøvere kan gå via juniorlag (langrenn spesielt) til E-cuplag/rekruttlag/COC til Worldcup-lag. I 2018/2019 ga NSF støtte til totalt 210 utøvere, hvorav 85 utøvere på Worldcup-lag. Av disse 85 kan cirka 1/3 leve av egne resultater i form av sponsor- og premiepenger. De andre er avhengig av NSF's bruk av midler for å kunne utøve idretten sin. NSF dekker likt for alle på et Worldcup-lag, men de på toppen kan i tillegg legge til sine sponsor- og premiepenger. For mange idrettsutøvere er det slik at foreldre dekker kostnader på vei opp.

For grenen alpint har NSF støttet 10 utøvere på høyskolelag, 15 på Europacup-nivå og 21 på Worldcup-lag. Bretten Berg antok at også innen alpint er det 1/3 eller mer av utøverne som kan leve av/greie å skaffe egne avtaler, i tillegg til det NSF tilbyr. Det styres av markedet.

Bretten Berg forklarte videre at alpint har cirka MNOK 40,4 i inntekt fra samarbeidspartnere. Av disse avgis en godtgjørelse til fellesfunksjoner på MNOK 3,8. Det gjenstår da MNOK 36,5, hvorav MNOK 5,1 (14,1 %) går til administrasjon, sport science, arrangement og marked. Dette er midler som går til måling av gravitasjon i sving, for å bedre utøverens tekniske ferdigheter, følge opp arrangementer på de lavere nivåene, hovedlandsrenn, og følger opp sponsoratene. Av de resterende MNOK 28,6 går MNOK 20 til Worldcup-laget og MNOK 8,6 til Europacup-laget, MNOK 0,7 går til paraidrett og MNOK 2,2 går til breddeidrett kompetanse, der to ansatte jobber ut mot hele organisasjonen i alpint med ressurser, trenerløypene, og klubbutvikling.

Bretten Bergs forklaring understøttes av NSF årsberetning. I NSF's årsberetning 2016-2018 er det beskrevet følgende i Innledningen, side 5:

Skistyret har prioritert hovedmål 1.4 i Skipolitisk dokument som det viktigste målet frem mot 2020; «Skiforbundets medlemsmasse skal øke gjennom økt rekruttering og tiltak for å beholde flere i skiidretten». Skireformen, med SUM som kart og handlingsplanene som kompass, har skapt en ny tilnærming til utviklingen av aktivitet, arrangement, anlegg og kompetanse for å bidra til at flere finner sin plass i skiidretten. Gjennom breddesamlinger, attraktive konkurransereformer, utviklingen av basisanlegg og en trenerløype bygget på prinsippet om utøveren i sentrum har man skapt grunnlaget for en rød tråd fra ord til handling. Nye konsepter har i tillegg blitt utarbeidet, blant annet et eget klubb utviklingskonsept og nye kurs innenfor tilrettelegging av aktivitet. Ikke minst har anleggsutvikling vært en prioritert satsning de siste to årene, hvor bygging og bruk av basisanlegg har vært et viktig virkemiddel for å fremme utviklingen av gode skiferdigheter på tvers av gren og nivå.

Videre fremgår bl.a. følgende på side 8 om Prioriterte saker og prosjekter:

Skistyret PRIORITERTE SAKER OG PROSJEKTER

I perioden har det også vært jobbet med flere prioriterte saker og prosjekter. I det følgende nevnes noen av disse.

SKIPOLITISK DOKUMENT OG NY UTVIKLINGSMODELL

Skiforbundets nye utviklingsmodell (SUM) med ulike nivåer og målgrupper, og et Skipolitisk dokument (SPD) med ny ansvarsfordeling av mål fra klubb, krets til forbund, har gitt oss tydelige føringer for utvikling av den sportslige aktiviteten i alle grener. Skiidretten skal ta vare på både de som ønsker å være med for å delta, og de som ønsker å konkurrere. ...

Om breddeidrett uttales følgende i beretningens side 9-10:

IMPLEMENTERING AV SKIFORBUNDETS UTVIKLINGSMODELL (SUM)

Med et nytt og praktisk rettet verktøy for bearbeiding av handlingsplaner, har det i perioden vært stort engasjement og gode diskusjoner i skikretser og skiklubber knyttet til bevisstgjøring om hvilke aktivitetstilbud vi tilbyr ulike målgrupper. Handlingsplanverktøyet er videreutviklet til en konkret klubb utviklingsprosess, kalt SUMklubb, som tar «temperaturen» på skiklubbenes aktivitet innenfor kjerneområdene i SPD. Målet med prosessene er å utvikle enkle handlingsplaner som bidrar til å strukturere og forenkle det daglige arbeidet, samt skape en felles forståelse og bevissthet for hvordan klubben kan videreutvikle aktivitetstilbudet fremover.

Gjennom en 'Norgesturné' ønsker vi å skape engasjement og få kompetanse ut i klubbleddet.

Det er i perioden totalt gjennomført over 370 tiltak i Norgesturnéen. Noen av disse tiltakene er blant annet over 100 klubbbesøk, sonemøter og prosesser med SUM som tema, over 80 klubb- og kretsbesøk med aktivitet i henhold til SUM, bygging av 45

basisanlegg, 60 Utetimen-aktiviteter, 18 barnearrangement på TV-sendte skirenn og over 30 klubbepok med videoproduksjon av aktivitet. I tillegg er det gjennomført kurs i Trenerløypa i alle grener, gjennomført flere breddesamlinger og kompetansehevende kurs/seminarer for foreldre og aktivitetsledere. Mer om dette under kapittel Trener og opplæring/utdanning.

Et skoleprosjekt kalt Utetimen er beskrevet i beretningens side 10:

I samarbeid med breddesponsor Sparebank 1 er skoleprosjektet Utetimen utviklet. Utetimen er et aktivitetsopplegg for gjennomføring i barneskolen, hovedmålgruppe er 4.-5.klasse. Konseptet er en kombinasjon av fysisk aktivitet, økonomiforståelse og trafikksikkerhet.

Bygging av basisanlegg omtales i beretningen s. 11

Basisanleggene har i perioden vært prioritert som en del av implementering av ny utviklingsmodell. Det er gjennomført en kombinasjon av anleggsbefaringer og bygging av basisanlegg på totalt 95 steder. Basisanlegg er bygd på 45 steder fordelt på 14 skikretser i perioden.

Anleggsutvikling er opplyst å være et hovedområde for anleggsavdelingen og i beretningen nevnes spesifikt de største prosjektene hvor Norges Skiforbund har deltatt eller hatt prosjektledelse.

Det fremgår videre at NSF har jobbet med trenerutdanning. Det er gjennomført et prosjekt der det er ferdigstilt et felles rammeverk for T1, T2 og T3 i alle grener. Det innebærer ferdig utviklet fagplaner, kursmaler, e-læring, undervisningsopplegg, tilgjengelig litteratur med mer i alle grener. Det er utarbeidet en rekke fellesdeler innenfor teorifag, kalt syntesefag av akademia, som for eksempel «Trenerrollen». ...

Når det spesifikt gjelder markedsinntekt fra hodeplagg/hjelm, peker retten på at Telenor besørger materiell til Telenorkarusellen, et rent breddearrangement, med en oppgitt kostnad for Telenor på cirka 4 millioner kroner, og der NSF bistår med å sende ut materiell til klubbene.

Samlet sett finner tingretten at NSF har godtgjort at ordningen med forhåndskontroll og samtykke for individuelle sponsoravtaler er et egnet middel for å oppnå NSF's formål om fremme av skiidretten og at NSF faktisk bruker en vesentlig del av markedsinntektene til formålet om å oppmuntre til rekruttering og trening av unge idrettsutøvere, utdanning og barne- og breddeaktivitet.

4.3.3 Går godkjenningensordningen lenger enn det som er nødvendig for å nå målet – vurdering av proporsjonalitet

Tingretten må vurdere om godkjenningensordningen går lenger enn det som er nødvendig for å oppnå det legitime mål. Det følger av EFTA-domstolens uttalelse i avsnitt 122 at:

Nødvendighetstesten innebærer at det valgte tiltak ikke må kunne erstattes med et alternativt tiltak som vil være like nyttig, men som vil gripe mindre inn i de grunnleggende friheter etter EØS-retten (se Netfonds Holding m.fl., som omtalt over, avsnitt 126). Siden det restriktive tiltak søker å bidra til å sikre at NSF er i stand til å fortsette sine aktiviteter innenfor skiidretten, må det vurderes om det finnes andre, mindre inngripende tiltak som ville ha kunnet sikre et sammenlignbart ressursnivå.

Det er NSF som må godtgjøre at godkjenningsordningen er nødvendig og står i forhold til målet som søkes oppnådd. Det kreves likevel ikke at NSF «positivt beviser at ingen andre tenkelige tiltak ville kunne føre til at dette mål ble nådd under de samme omstendigheter». Dette er lagt til grunn av EFTA-domstolens avsnitt 123.

EFTA-domstolens svar nummer 3 innebærer at tingrettens egnethets- og nødvendighetsvurdering av ordningen – og av det konkrete avslaget i vår sak – må foretas i lys av utøvernes eller utøverens samlede muligheter til å drive individuell markedsaktivitet.

Videre gir EFTA-domstolen føringer for den vurderingen tingretten skal foreta i avsnitt 124:

Vurderingen av ordningens nødvendighet må ta hensyn til at NSF og utøvere er gjensidig avhengige av hverandre. Sponsoravtalenes markedsverdi må tilskrives kombinasjonen av bidrag fra NSF og de profesjonelle utøvere. Ordningen må derfor sikre at utøvere mottar en rimelig andel av inntektene av sponsoravtaler. I motsatt fall ville det foreligge en uforholdsmessig restriksjon på idrettsutøveres adgang til å yte sponsortjenester. Dette gjelder særlig fordi det synes som om inntektene generert av markedsavtaler utgjør den viktigste inntektskilden ikke bare for NSF, men også for utøvere selv.

EFTA-domstolen uttaler videre at NSFs dekning av alle utgifter for medlemmene av det norske alpinlandslag i rundt 200 døgn i året, at utøvere kan inngå individuelle sponsoravtaler med utstyrsleverandører i NSFs skipool uten godkjenning fra NSF, og at ytterligere avtaler utenom skipoolen kan inngås med NSFs godkjenning kan være relevant. Kristoffersen har inngått en rekke slike avtaler. EFTA-domstolen uttaler at «Dette kan ha betydning for vurderingen av om ordningen kan sies å gi utøvere en rimelig andel av inntektene fra det potensielle marked for sponsoravtaler. Dette er det imidlertid opp til den anmodende domstol å vurdere.»

Ut fra bevisførselen, anser retten at de forhold EFTA-domstolen peker på, innebærer at ordningen gir utøvere en rimelig andel av inntektene fra det potensielle marked for sponsoravtaler, samtidig som NSF i tilstrekkelig grad har godtgjort at ordningen er nødvendig for å sikre at NSF er i stand til å fortsette sine aktiviteter innenfor skiidretten.

Det er ikke bestridt at NSF's dekker alle utgifter for medlemmene av det norske alpinlandslaget i rundt 200 døgn i året. Videre kan utøverne inngå individuelle avtaler med utstysrleverandører.

Utøvernes adgang til å inngå individuelle avtaler med utstysrleverandører er viktig for å balansere ordningen. Landslagsmodellutvalget beskrev følgende i rapportens side 17:

Racingutstyr er underlagt en egen praksis gjennom NSF Skipool. Skipool fungerer slik at racingutstyr, det vil si individuelt tilpasset konkurranseutstyr som for eksempel ski, sko, hansker, staver og hjelm er frigitt til den enkelte utøver. Utøverne står dermed fritt til å inngå avtale med de leverandørene utøverne selv måtte ønske forutsatt at leverandøren er medlem av Skipool. For å bli medlem av Skipool må leverandøren være godkjent som utstysrleverandør av FIS/NSF og betale en årlig avgift til NSF etter nærmere fastsatte satser. Satsene er relativt beskjedne, men leverandører til Skipool er forpliktet til å levere utstyr til alle landslagsutøvere som ønsker det. Det ligger derfor en betydelig sosial profil i ordningen. NSF's inntekter fra Skipool utgjorde i 2014 kr 17,3 millioner. Det meste av disse inntektene er relatert til klesavtaler, som av historiske grunner er plassert under Skipool. NSF's inntekter fra Skipool utover klesavtalene er beskjedne.

I noen grener, kanskje spesielt alpint, utgjør inntektene fra leverandørene store beløp for de mest profilerte utøverne. Også noen av de beste langrennsløperne har gode inntekter fra ski-industrien. Inntektene består ofte av prestasjonsbonuser. [...]

Utøverne kan også inngå individuelle markedsavtaler med andre sponsorer enn utstysrleverandører, dvs. avtaler der utøveren selger sitt eget navn, bilde og signatur. Godkjenningsordningen innebærer at utøveren må be om tillatelse fra NSF. Landslagsmodellutvalget beskriver dette på følgende måte i rapportens side 18:

Utøverne har anledning til å inngå private sponsoravtaler forutsatt at avtalene ikke er i bransjekonflikt med NSF's egne sponsorer eller på annen måte i strid med NSF's eller sponsorenes interesser. De beste løperne har vesentlige inntekter fra personlige sponsoravtaler. I tillegg har mange utøvere ulike former for prestasjonsbaserte bonusavtaler fra sponsorene, både gjennom individuelle avtaler og i noen tilfeller gjennom NSF's avtaler. De beste utøverne har vesentlige inntekter fra private sponsoravtaler.

Ut fra bevisførselen legger retten til grunn at NSF kun har nektet utøver å inngå slike individuelle markedsavtaler der utøveren selger sitt eget navn, bilde og signatur hvis en sponsor har fått bransjeksklusivitet for en gren og aktuell sponsor til utøveren opererer innenfor samme bransje. Videre gir NSF ikke tillatelse til produkter som ikke kan markedsføres, for eksempel alkohol. NSF har gjort gjeldende at det kun er saklige hensyn som legges til grunn for et nei, og NSF kan ikke ta vilkårlige eller diskriminerende beslutninger. Det er opplyst at NSF har inntatt retningslinjer om saklige hensyn i Fellesreglementet, men som ikke forelå i 2017.

Grenen alpint synes å mange muligheter til å inngå individuelle sponsoravtaler om bruk av eget navn, bilde og signatur.

Når det derimot gjelder individuelt salg av retten til å bruke eksponerte merker på bekledning og hodeplagg, herunder hjelm, er utøvernes mulighet generelt begrenset. NSF frigir som hovedregel ikke disse til utøverne. Det er lagt frem vedtak fra Skistyret innen kuler og skicross, der Freestylekomiteen gis fullmakt til å frigi eksponert merke på hjelm/hodeplagg i kuler og skicross for sesong, da det ikke forelå noen reell mulighet til å skaffe hovedsponsor, og det forelå en svært krevende økonomisk situasjon i grenen som følge av lave inntekter, der utøverne i stor grad selv måtte dekke kostnadene til økonomisk satsning. Når retten ikke frigis, har ikke utøverne mulighet til å tjene penger på disse merkene.

I lys av utøvernes muligheter for individuelle avtaler med utstysleverandører og muligheten i praksis for godkjenning av avtaler der utøveren selger sitt eget navn, bilde og signatur, anser retten at det er godtgjort at ordningen gir utøverne en rimelig andel av inntektene fra det potensielle marked for sponsoravtaler. Utøvernes samlede muligheter til å drive individuell markedsaktivitet – forutsatt at markedet anser at utøverne har en markedsverdi – fremstår som god.

Retten anser videre at Landslagsutvalgets rapport har gjort relevante vurderinger av godkjenningsordningen i relasjon til proporsjonalitet.

Bakgrunnen for at Landslagsmodellutvalget ble nedsatt er beskrevet på følgende måte i rapporten.

[NSF] og toppidrettssatsingen i [NSF] bygger på en fellesskapsmodell der markedsrettighetene i stor grad er sentraliserte og kommer alle til gode. NSF sentralt eier og selger rettighetene til landslagene. Inntektene dette genererer går ikke bare tilbake til et best mulig sportslig opplegg for eliteløperne, men også til ettervekst og rekruttering, utdanning, barn- og breddeaktivitet. Denne modellen har i løpet av de siste årene blitt utfordret av løpere, managere, team, kommersielle aktører og andre som ønsker en større del av markedsrettighetene og markedsinntektene. Diskusjonene med Petter Northug har vært den mest profilerte saken og har fått enorm oppmerksomhet i media. Men NSF har kontinuerlig også hatt andre saker hvor eierskapet til markedsrettighetene har blitt utfordret. Det er ingen grunn til å tro at denne utviklingen vil avta i årene som kommer.

Retten viser til at utvalget har søkt å innhente informasjon fra andre land og annen sport. Utvalget drøfter i rapporten alternativer til godkjenningsordningen, herunder alternativer til landslagsdeltagelse, betaling av avgift til NSF, fordeling av markedsinntekter til underordnet organisasjonsledd. Retten er i lys av utvalgets drøftelser ikke enig i at

ordningen er uproporsjonal selv om markedsrettighetene til enhver tid tilhører det organisasjonsleddet utøveren er en del av.

Utvalget anbefaler bl.a. ut fra sportslige hensyn og hensynet til NSF's rekrutteringsarbeid, at landslagsmodellen og godkjenningsordningen beholdes.

Retten konkluderer etter dette med at NSF, i lys av EFTA-domstolens uttalelse, i tilstrekkelig grad har godtgjort at godkjenningsordningen er nødvendig og står i forhold til målet som søkes oppnådd.

4.3.4 Går det konkrete avslaget lenger enn det som er nødvendig for å nå målet – vurdering av proporsjonalitet

Det konkrete avslaget gjelder som nevnt merket på hodeplagg/hjelm. Retten legger til grunn at eksponering av merket er nøye regulert gjennom FIS' regler 2.5.1 og 2.5.2. Det fremgår at nasjonalt forbund kan inngå en sponsoravtale med en sponsor som ikke er utstyrproducent for maksimalt 50 cm² på fronten av hjelmen. FIS- reglene hindrer ikke at NSF lisensierer retten til å inngå sponsoravtaler for de eksponerte merker på bekledning og hodeplagg til utøvere.

Før 23. september 2009 hadde NSF ikke skriftlige regler om frigivelse av merker. Da Aksel Lund Svindal søkte om å få frigitt merket på hjelmen i 2007, hadde NSF solgt denne rettigheten til NSF. Aksel Lund Svindal fikk avslag. Det fremgår av vedtaket av 1. oktober 2007 at en viktig begrunnelse for ikke å frigi, var at det er useriøst å starte reforhandling på grunn av press fra en enkelutøver.

I perioden 1. mai 2006 til 30. april 2010 disponerte Telenor merket på hodeplagg/hjelm.

Den 23. september ble det gitt «Retningslinjer for frigivelse av eksponert merke på løpernes konkurranseantrekk». Dette var regler for frigivelse av hjelm som gjaldt hele NSF. Alle grenkomiteene fikk fullmakt til å frigi ett merke, også merke på hjelmen. Det var bl.a. et vilkår at frigitt merke skal gi både løpere/team og grenen økte inntektsmuligheter, og at vedtak om frigivelse av ett merke maksimalt gjelder for en sesong.

Avtalen med Telenor fra 1. mai 2010 til 30. april 2012, med automatisk rett til fornyelse frem til 30. april 2014, inneholdt til å begynne med ikke retten til å disponere over merket på hjelmen. Utøvere selv fikk retten til å disponere over merket på hjelmen. Retten legger til grunn ut fra bevisførselen at dette er det eneste tidspunktet i alpint at det var en åpning for alle alpinistene til å selge merket på hjelmen. Aksel Lund Svindal inngikk da avtale med Red Bull. En annen utøver fikk solgt merket for en kort periode. Dermed satt NSF med en rekke usolgte merker. Det ble av den grunn inngått en tilleggsavtale med Telenor

for 2012/2013, som varte frem til 30. april 2014, der Telenor fikk kjøpe resten av hjelmene, som var ledige. Avtalen omfattet dermed alle hjelmer unntatt Aksel Lund Svindals.

Reforhandling om ny fireårig avtale med Telenor ble avsluttet 28. august 2013. Avtalen varte frem til 30. april 2018, også denne gang uten hjelmen til Aksel Lund Svindal. Basert på bevisførselen legger retten til grunn at ingen andre utøvere hadde tilbud om hjelmavtale på dette tidspunktet. Det har i bevisførselen fremkommet lite om vurderingen som ble foretatt og som ledet til at Aksel Lund Svindals hjelm ble holdt utenfor avtalen med Telenor i den kommende fireårs-perioden. Retten legger til grunn at denne avtalen med Telenor var, og har vært, viktig for NSF fordi den sikret langsiktige inntekter for NSF. NSF har fremholdt at dette er eneste gangen det har vært mulighet for en utøver å fortsette med en individuell avtale som ble inngått på et tidspunkt da alle hadde fått mulighet. Det er anført at dette ikke er en forskjellsbehandling, og er ikke bygd på vilkårlighet; det ble tatt hensyn til at det var viktig for fellesskapet å inngå langvarig avtale som sikret inntektsgrunlaget for alpint.

Da Kristoffersen i mars 2014 ønsket avtale med Red Bull om merket på hjelmen, var situasjonen tilsvarende som for Aksel Lund Svindal i 2007, med hensyn til at rettigheten til hjelmen var solgt til hovedsponsor frem til 30. april 2018, med unntak av Aksel Lund Svindals hjelm. På dette tidspunktet er det fortsatt grenkomiteen som har mulighet til å frigi merket, også merket på hjelmen, men merket kunne ikke frigis på dette tidspunkt uten å reforhandle avtalen med Telenor.

Fra 12 april 2016 endres reglene slik at grenen selv ikke kan frigi eksponert merke på hodeplagg/hjelm. Videre nedfelles at som prinsipp frigis merke til løper kun i de tilfeller hvor verdien av merket solgt enkeltvis overstiger verdien av samlet salg til en felles sponsor.

Ut fra bevisførselen legger retten til grunn at Skistyret gjentatt har vektlagt at NSF ikke skal skyve sponsorene foran seg, men respektere inngåtte avtaler. Retten anser at dette er en legitim begrunnelse. Retten viser til forklaringen fra vitnet Svendsen fra Telenor, om at slike situasjoner stiller Telenor i en umulig situasjon, og da skal ikke Telenor sette stopper for det. Retten vurderer at det er sannsynlig at hvis NSF, etter krav fra utøver, går inn i reforhandlinger med sponsorer for å ta ut utøverne med høyest markedsverdi, vil det på sikt devaluere verdien av NSF sine kollektive sponsoravtaler. Retten finner etter dette at situasjonen forholdt seg ulikt høsten 2013 da Lund Svindal fikk unntak, fra situasjonen i 2014, da Kristoffersen ønsket unntak, ved at det på det siste punktet var inngått avtale med Telenor. Retten finner etter dette at det er en relevant forskjell mellom de to situasjonene, som innebærer at det ikke anses å foreligge usaklig/diskriminerende forskjellsbehandling i rettslig forstand.

EFTA-domstolen har uttalt i avsnitt 128, at forholdsmessighetsprinsippet krever at beslutninger som tas under NSF's ordning med forhåndskontroll og samtykke for individuelle sponsoravtaler, må bygge på en rimelig avveining av NSF's interesser og den profesjonelle utøverens interesser.

Basert på fremlagte avtaler mv, fremgår at Kristoffersen har cirka 7 millioner kroner i markedsinntekter de siste årene. Han har i tillegg oppnådd betydelige premiepenger, og antas å ha totalt rundt 10 millioner kroner per år.

Videre uttaler EFTA-domstolen:

Det at det på tidspunktet for utøverens søknad om godkjenning forelå en kollektiv sponsoravtale om hjelm og hodeplagg med NSF's hovedsponsor Telenor, kan være relevant for vurderingen av om det konkrete avslag er rettferdiggjort. I så tilfelle kan vurderingen av forholdsmessighet også omfatte spørsmålet om NSF var klar over at Kristoffersen ønsket å inngå en egen sponsoravtale da NSF inngikk sin kollektive sponsoravtale, og hvilken betydning en slik kollektiv sponsoravtale ville ha for Kristoffersens evne til å generere inntekter fra sitt yrke. Videre har den anmodende domstol også anledning til å ta i betraktning den betydning individuelle sponsoravtaler har på NSF's evne til å oppnå de legitime mål som påberopes.

Ut fra bevisførselen er det klart at NSF ikke var klar over at Kristoffersen ønsket å inngå en egen sponsoravtale da NSF inngikk sin kollektive sponsoravtale med Telenor 28. august 2013. Det var først aktuelt i mars 2014.

Videre var NSF åpenbart ikke klar over hvilken betydning en slik kollektiv sponsoravtale ville ha for Kristoffersens evne til å generere inntekter fra sitt yrke. Retten viser til at Kristoffersen har forklart at avtale med Red Bull som omfatter hodeplagg/hjelm er nødvendig for å optimalisere hans satsning. Kristoffersen forklarte at Red Bull vil stille med helikopter når det er behov for det, og også privatfly til og fra renn, og at dette er viktig fordi timer/minutter er ekstremt viktig for restitusjon for han som satser både slalåm og storslalåm. Nå har han fått sitte på hvis konkurrenten Marcel Hirscher samtykker. Kristoffersen har videre nevnt viktigheten av full tilgang til fysioterapeuter, noe han mener ikke har vært godt nok fra NSF. Han har hatt tilgang til en del av de tjenestene som Red Bull tilbyr med drikkeflaskeavtalen. Han forklarte at det er en pool for Red Bulls athlete technic project med ressurser som kan benyttes ut fra hva man trenger, der de med hodeplagg får rett til det foran utøvere med andre avtaler. Hvis tilgangen bortfaller vil han bruke mer tid på reise, restitusjon og energilekkasjer.

Etter rettens syn var det ikke påregnelig for NSF at Kristoffersen skulle få tilbud fra Red Bull om merket på hjelmen. Kun få utøvere tilbys avtale med Red Bull. NSF har videre fremholdt at av 12 alpinister som har avtale med Red Bull, har kun seks alpinister hjelmeavtale. Retten kan heller ikke se at det var påregnelig at Red Bull skulle kreve avtale

om merke på hjelm for at Red Bull skal tilby sitt støtteapparat. Retten viser bl.a. til at Marcel Hirscher har flaskeavtale med Red Bull. Hirscher har ifølge Kristoffersen god tilgang til Red Bulls støtteapparat. Retten finner videre ikke grunn til å legge avgjørende vekt på at NSF ved tidspunktet for forlengelse av Aksel Lund Svindals hjelmavtale kunne ha innført en oppsigelsesforpliktelse i Aksel Lund Svindals Red Bull-avtale, slik NSF gjør i nyere lisensieringspraksis – dette er heller ikke nevnt som et relevant vurderingstema av EFTA-domstolen. Til slutt nevnes at resultatene for norske alpinister tilsier at at det hittil ikke har vært nødvendig å ha avtale om Red Bull på hjelmen for å oppnå svært gode resultater.

Retten vurderer etter dette at NSF har godtgjort at den konkrete beslutningen om å nekte Kristoffersen å inngå individuell sponsoravtale med Red Bull som omfatter merket på hjelm/hodeplagg, bygger på en rimelig avveining av NSFs interesser, og den profesjonelle utøverens interesser.

4.4 Er prosessuelle krav oppfylt?

EFTA-domstolen oppstiller noen prosessuelle krav til en konkret beslutning i svar nr. 4.

En konkret beslutning må i tillegg til å bygge på en rimelig avveining mellom NSF og den berørte utøverens interesser, begrunnes og meddeles utøveren innen rimelig tid. Videre må beslutningen kunne gjøres til gjenstand for overprøving av et organ som er uavhengig av forbundet.

EFTA-domstolen uttaler i avsnitt 130:

Med hensyn til innholdet i slike prosessuelle krav bør det tas hensyn til at ordningen saken gjelder, forvaltes av et idrettsforbund og ikke en offentlig myndighet. I motsetning til en offentlig myndighet som driver en tillatelsesordning, er forbundet videre selv avhengig av sponsorinntekter for å finansiere sin virksomhet. Disse egenskaper tilsier at ordningen med forhåndskontroll og samtykke for individuelle sponsoravtaler ikke bør være underlagt de samme krav som dem som gjelder tillatelsesordninger som tradisjonelt drives av offentlige lisensmyndigheter (jf. med hensyn til kravene til offentlige myndigheter, dommen i Watts, som omtalt over, avsnitt 115 til 117).

Kristoffersen tok som nevnt første gang kontakt med NSF i mars 2014 med ønske om å inngå individuell avtale med Red Bull om merket på hodeplagg/hjelm. Lars Kristoffersen forklarte at han skjønnte at det ikke ville være mulig på det tidspunktet, og at det kunne ta tid. Begrunnelsen var at Telenor hadde avtale om å benytte merket på hjelmen.

Kristoffersen fikk da adgang til å inngå individuell sponsoravtale med Red Bull om drikkeflaske. Kristoffersen fikk ikke samtykke til å inngå individuell avtale med Red Bull om merket på hjelmen i 2015. Kristoffersen krevde da i forbindelse med signering av utøveravtalen, at det skulle initieres et møte med Telenor. Retten legger til grunn at

begrunnelsen for avslaget i 2015 var det samme, nemlig at NSF hadde inngått avtale med Telenor om merket på hjelmen. Retten viser her til fagmøtet i alpint 17. oktober 2015, der det fremgår at det ikke er mulig med avtale som ønsket, da NSF har bindende avtale om dette. Ifølge Lars Kristoffersen var det to ting som gikk igjen, i hvert fall frem til februar 2016. Det ene var at det ikke var mulig å reforhandle avtalen med Telenor. Og videre var det spørsmål om en hjelmvavtale kunne bidra til at kaka ble større for fellesskapet; det var en forutsetning. I mars 2016 hadde han samtaler med daværende leder for Alpinkomiteen, Elling Breivik. Han viste til en tekstmelding fra Breivik 7. mars 2016: "*Gratulerer med slalom-kula! Til info så jobber jeg med det vi snakket om sist - slik at det er mulig å være mer konkret ift mulige løsninger.*" Ifølge Lars Kristoffersen var Breivik konkret på hva som måtte til for å få til en hjelmvavtale med Red Bull, der Breivik bl.a. mente at 2/2,5 million kroner burde gå til NSF. Lars Kristoffersen uttrykte til Breivik at han mente tallene var alt for høye. Etter forhandlinger med Red Bull fikk Lars Kristoffersen uformelle signaler fra Ryste, Breivik og fra Svendsen i Telenor om at dette bør kunne løses, og han fikk telefon fra Breivik etter Worldcup-finalen 20. mars 2016 om at dette løser seg. Henrik Kristoffersen forklarte at han har vel egentlig fått indikasjoner på at han skulle få det.

I møte i slutten av april 2016 fikk Kristoffersen beskjed om at det ikke er mulig å få til en avtale; etter gjennomføringen av Landslagsmodellutvalgets rapport er det Skistyret som er besluttende. I brev av 16. mai 2016 fra NSF til Lars Kristoffersen fremgår følgende konklusjon:

NSFs overordnede mål er å legge til rette for forutsigbare rammebetingelser for å sikre de lange linjer og langsiktig satsing på landslagene i alle NSF's grener. Enkeltaker har de siste årene utfordret dette rammeverket, slik at ovennevnte presisering av regelverket har vært nødvendig.

I spesielle tilfeller vil det være anledning til å lisensiere sponsormerke til utøver. Ønsket om å disponere sponsormerket på hjelmen er imidlertid i strid både med gjeldende sponsoravtale med hovedsponsor, og er også i strid med flere av Skistyrets presiseringer med hensyn til praktiseringen av NSF's lover og regelverk for landslagene.

Etter en totalvurdering finner vi at ønsket om å fristille merket på hjelmen ikke kan imøtekommes.

Vi håper dette aksepteres og at partene sammen kan diskutere andre kommersielle avtaler for Henrik som ikke kommer i konflikt med ovennevnte rammeverk.

Elling Breivik ikke er ført som vitne, slik at retten vet ikke hvordan han oppfattet kommunikasjonen. At han har vært positiv til å frigi merket og ønsker løsning, kan imidlertid etter rettens syn ikke medføre at de prosessuelle krav som EFTA-domstolen har oppstilt ikke er oppfylt. Partene var klar over at merket var solgt, og det var sannsynligvis også kjent at Skistyret hadde nedsatt et utvalg for å vurderer fordelingen av markedsrettighetene.

Kristoffersen fikk svar på søksmålsvarsel ved brev av 28. juni 2016, med begrunnelse for avslaget. Da stevningen kom, besluttet Alpinkomiteen først at avslaget skulle opprettholdes, men på initiativ fra Telenor ble det forhandlet for å se om det var mulig å finne en minnelig løsning. Det fremgår av vedtaket 1. november 2016 at en liste med problemstillinger ble diskutert og belyst. Etter rettens syn inneholder ikke listen utenforliggende hensyn. Det fremgår også at det er fremlagt skisse til økonomiske rammevilkår fra Telenor. Vitneforklaringene for retten viser at partene er uenige om hvilke økonomiske bidrag en avtale fra Telenor ville gitt. Trond Olsen mente en avtale ville gi alpint bedre økonomi. Erik Røste forklarte at det var uenighet om tallene, bl.a. om ytelse for det 5. merket. Røste forklarte at det for han ble mer og mer klart i tiden frem til vedtaket 1. november 2016 det måtte vernes om markedsrettighetene ut fra det som var bestemt av landslagsmodellutvalget, og at NSF måtte verne om NSF sine samarbeidspartnere; sponsorer skal ikke settes i en situasjon der de må ta et valg i denne typen saker.

Retten finner etter dette at den konkrete beslutningen er begrunnet og meddelt utøveren innen rimelig tid. Det er ubestridt at beslutningen kan overprøves av en domstol.

Retten vurderer på bakgrunn av ovenstående at de prosessuelle garantier oppstilt av EFTA-domstolen er oppfylt. Når disse garantiene er oppfylt, uttaler EFTA-domstolen at NSF kan utøve skjønn i vurderingen av søknader om godkjenning av individuelle sponsoravtaler.

Ut fra bevisførselen, har retten videre ikke holdepunkter for at den konkrete beslutningen er vilkårlig, eller basert på utenforliggende hensyn. Hovedbegrunnelsen synes hele veien å ha vært hensynet til å overholde inngåtte avtaler. Dette er et legitimt hensyn.

4.5 Konklusjon EØS-avtalen artikkel 36

Retten konkluderer etter dette med at verken godkjenningsordningen, eller den konkrete beslutningen, var i strid med EØS-avtalen artikkel 36.

5. Foreligger det brudd på konkurransereglene?

Spørsmålet er så om NSFs godkjenningsmodell og NSFs konkrete håndheving er i strid med konkurranseloven § 11/EØS art. 54 eller § 10/EØS art. 53.

Kristoffersen påberoper at de samme forhold som er vurdert i relasjon til tjenestereglene, er i strid med konkurransereglene.

Innledningsvis vil retten bemerke at ved privat håndheving av konkurransereglene, trer den private i konkurransemyndighetenes sted, på den måten at det er den private part som må godtgjøre at det foreligger brudd på konkurransereglene.

I relasjon til konkurranseloven § 11 / EØS-avtalen artikkel 54 må det vurderes om det foreligger en dominerende stilling, og om det foreligger utilbørlig utnyttelse av denne.

EF-domstolen ga følgende definisjon av dominerende stilling i art. 82, jf. § 11 og art. 54 i United Brands:

«Begrepet dominerende stilling i denne artikkel angår den situation, at en virksomhed indtager en så stærk økonomisk stilling, at den har mulighed for at hindre, at der opretholdes effektiv konkurrence på det pågældende marked, idet den nævnte stilling giver virksomheden vide muligheder for uafhængig adfærd i forhold til konkurrenter, kunder og i sidste instans til forbrugerne.»

Utgangspunktet ved vurderingen er en avgrensning av det relevante markedet. Markedet skal avgrenses produktmessig og geografisk. I sluttinnlegget har Kristoffersen gjort gjeldende følgende om avgrensning av det relevante markedet produktmessig og geografisk:

Et produktmarked omfatter alle de produktene eller tjenestene som er betraktet som utbyttbar eller substituerbar av forbrukeren på grunn av produktets egenskaper, deres priser og deres tilsiktede bruk. Denne saken gjelder organisering og kommersiell utnyttelse av arrangementer innen alpint; verdenscup, VM og OL. Organiseringen består i hovedsak i å vedta og håndheve sportslige, tekniske og organisatoriske regler for alpint. Den kommersielle utnyttelsen består i salg av billetter, media- og sponsorrettigheter. Det relevante produktmarkedet er således markedet for organisering og kommersiell utnyttelse av alpinkonkurranser.

Et relevant geografisk marked består av det området hvor foretakene er involvert i tilbud og etterspørsel av produkter eller tjenester hvor konkurransevilkårene er tilstrekkelig homogene. I denne saken vil det gjelde alle konkurranser i verdenscup, VM og OL - globalt.

Det relevante markedet er således markedet for organisering og kommersiell utnyttelse av internasjonale alpinkonkurranser. Markedsavgrensningen følger etablert praksis så vel fra Europa som USA. [fotnote-henvisning til rettspraksis]

Under hovedforhandlingen gjorde Kristoffersen gjeldende at det relevante markedet er «markedet for organisering og kommersiell utnyttelse av internasjonale alpinkonkurranser generert av norske alpinutøvere».

Kristoffersen har videre anført at uavhengig av eksakt markedsdefinisjon har NSF innført en godkjenningmodell som innebærer at NSF kontrollerer utøvernes tilgang til markedet. Kristoffersen kan kun generere sponsorinntekter ved å stille i internasjonale renn, med startlisens fra NSF. Det finnes ikke noe alternativ for Kristoffersen.

Alpint er organisert som en landslagsbasert idrett. Norske profesjonelle utøvere trenger startlisens av NSF for å stille til start i renn. NSF krever at utøveren signerer landslagskontrakten for å gi startlisens. Utøverens markedsverdi henger sammen med prestasjoner i verdenscup, VM og OL. Prestasjoner i disse rennene, gir utøveren mulighet til å inngå individuelle avtaler der utøveren selger sitt eget navn, bilde og signatur og mulighet til å inngå avtaler med utstyrsprodusenter. Profesjonelle norske alpinister har ingen alternative innganger til sponsormarkedet (inntektsbringende arrangementer) enn som utøver for NSF. Dette skiller alpint fra idretter som for eksempel fotball, som i hovedsak er klubbaseret, og der utøver vil kunne velge en annen klubb dersom utøver er misfornøyd med forholdene i klubben.

Kristoffersen har i forbindelse med markedsavgrensningen bl.a. vist til Bundeskartellamts såkalt «commitment decision» av 27. februar 2019 relatert til IOC og den nasjonale olympiske komite i Tyskland. For dette vedtaket foreligger det kun en pressemelding. Kristoffersen har videre vist til Europakommisjonens vedtak Case AT.40208 – ISU – et vedtak som retter seg mot det internasjonale skøyteforbundet. Europakommisjonen drøfter markedsavgrensningen over 10 sider i sitt vedtak.

I begge de nevnte sakene var imidlertid internasjonale forbund part i saken. Det er ikke godtgjort nærmere hvordan NSF som nasjonalt forbund er dominerende i et sponsormarked knyttet til internasjonale konkurranser. Det er videre ikke kommentert det som EFTA-domstolen omtaler i avsnitt 124, om at NSF og utøverne er avhengig av hverandre, og hvilken betydning det har for å vurdere dominans.

Retten har imidlertid ikke funnet det nødvendig å vurdere nærmere hva som utgjør det relevante markedet eller dominans, idet retten viser til det som Bundeskartellamt uttaler i pressemeldingen av 27. februar 2019: “Restraints of competition may be justified by legitimate aims provided that the restraints required to achieve the aims are proportionate.” Tilsvarende må gjelde i vår sak.

Retten viser til gjennomgangen over i relasjon til tjenestereglene. Som det fremgår har retten der konkludert med at godkjenningsordningen har et legitimt mål, og er ansett egnet og proporsjonal. Det samme gjelder den konkrete beslutningen, der også de prosessuelle vilkår som er oppstilt av EFTA-domstolen er vurdert tilfredsstillt. Basert på faktum i vår sak, kan ikke retten se at det foreligger misbruk fra NSF sin side. Retten vil særlig bemerke at det er anført fra Kristoffersens side at NSF at det foreligger både utestengende misbruk og utnyttende misbruk. Til det vil retten bemerke at Kristoffersens markedsinntekter viser at det ikke foreligger utestengende virkning fra sponsormarkedet, og heller ikke utnyttende misbruk, spesielt når det ses hen til at han i tillegg har betydelig inntekt fra premiepenger.

Spørsmålet er så om NSF's godkjenningsmodell og NSF's konkrete håndheving er i strid med konkurranseloven § 10/EØS art. 53.

Konkurranseloven § 10 første ledd har følgende ordlyd:

Enhver avtale mellom foretak, enhver beslutning truffet av sammenslutninger av foretak og enhver form for samordnet opptreden som har til formål eller virkning å hindre, innskrenke eller vri konkurransen, er forbudt, særlig slike som består i

a) å fastsette på direkte eller indirekte måte innkjøps- eller utsalgspriser eller andre forretningsvilkår,

b) å begrense eller kontrollere produksjon, avsetning, teknisk utvikling eller investeringer,

c) å dele opp markeder eller forsyningskilder,

d) å anvende overfor handelspartnere ulike vilkår for likeverdige ytelser og derved stille dem ugunstigere i konkurransen,

e) å gjøre inngåelsen av kontrakter avhengig av at medkontrahentene godtar tilleggssytelser som etter sin art eller etter vanlig forretningspraksis ikke har noen sammenheng med kontraktsgjensstanden

Retten vil igjen vise til gjennomgangen over i relasjon til tjenestereglene. Som det fremgår har retten der konkludert med at godkjenningsordningen har et legitimt mål, og er ansett egnet og proporsjonal. Basert på den vurderingen foreligger det klart ikke konkurransebegrensende formål. Retten viser videre til testen i Meca Medina sak C-519/04, og Wouters Sak c-309/99, og som også er anvendt av Europakommisjonen i ISU, kapittel 8. Basert på det faktum som retten har lagt til grunn ved vurderingen av tjenestereglene, kan retten ikke se at det godkjenningsordningen eller den konkrete beslutningen, har konkurransebegrensende virkning i strid med konkurranseloven § 10 første ledd.

6. Sakskostnader

NSF har vunnet saken fullt ut, og skal etter hovedregelen i tvisteloven § 20-2 første ledd tilkjennes rimelige og nødvendige sakskostnader.

Retten har vurdert unntakene i tvisteloven § 20-2 tredje ledd. Retten har ikke vært i slik tvil at det foreligger tungtveiende grunner for å gjøre unntak etter tvisteloven § 20-2 tredje ledd bokstav a).

Retten kan ikke se at de forlikstilbud som er lagt frem i saken fra Kristoffersens side er rimelige forlikstilbud som kan begrunne at Kristoffersen skal fritas for sakskostnadsansvar, jf. tvisteloven § 20-2 tredje ledd bokstav b).

Saken gjelder imidlertid rettslige vurderinger av forhold som er prinsipielt viktige for NSF. Videre er det skjevt styrkeforhold mellom partene ved at saken gjelder mellom en utøver og et stort idrettsforbund. Retten har etter en samlet vurdering av disse forholdene, under betydelig tvil, funnet at tungtveiende grunner gjør det rimelig å fritta Kristoffersen for sakskostnader for tingretten. Sakskostnader tilkjennes derfor ikke.

Dommen er ikke avsagt innen lovens frist. Grunnen er hovedsakelig sakens omfang, sammenholdt med sykdom og samlet arbeidsbelastning i Oslo tingrett.

DOMSSLUTNING

1. Henrik Kristoffersens prinsipale påstand punkt 1 fremmes til behandling.
2. Norges Skiforbund frifinnes.
3. Saksomkostninger tilkjennes ikke.

Retten hevet

Kari Lunde

Veiledning om anke i sivile saker vedlegges.

Veiledning om anke i sivile saker

I sivile saker er det reglene i tvisteloven kapitler 29 og 30 som gjelder for anke. Reglene for anke over dommer, anke over kjennelser og anke over beslutninger er litt ulike. Nedenfor finner du mer informasjon og veiledning om reglene.

Ankefrist og gebyr

Fristen for å anke er én måned fra den dagen avgjørelsen ble gjort kjent for deg, hvis ikke retten har fastsatt en annen frist. Disse periodene tas ikke med når fristen beregnes (rettsferie):

- fra og med siste lørdag før palmesøndag til og med annen påskedag
- fra og med 1. juli til og med 15. august
- fra og med 24. desember til og med 3. januar

Den som anker, må betale behandlingsgebyr. Du kan få mer informasjon om gebyret fra den domstolen som har behandlet saken.

Hva må ankeerklæringen inneholde?

I ankeerklæringen må du nevne

- hvilken avgjørelse du anker
- hvilken domstol du anker til
- navn og adresse på parter, stedfortredere og prosessfullmektiger
- hva du mener er feil med den avgjørelsen som er tatt
- den faktiske og rettslige begrunnelsen for at det foreligger feil
- hvilke nye fakta, bevis eller rettslige begrunnelser du vil legge fram
- om anken gjelder hele avgjørelsen eller bare deler av den
- det kravet ankesaken gjelder, og hvilket resultat du krever
- grunnlaget for at retten kan behandle anken, dersom det har vært tvil om det
- hvordan du mener at anken skal behandles videre

Hvis du vil anke en tingrettsdom til lagmannsretten

Dommer fra tingretten kan ankes til lagmannsretten. Du kan anke en dom hvis du mener det er

- feil i de faktiske forholdene som retten har beskrevet i dommen
- feil i rettsanvendelsen (at loven er tolket feil)
- feil i saksbehandlingen

Hvis du ønsker å anke, må du sende en skriftlig ankeerklæring til den tingretten som har behandlet saken. Hvis du fører saken selv uten advokat, kan du møte opp i tingretten og anke muntlig. Retten kan tillate at også prosessfullmektiger som ikke er advokater, anker muntlig.

Det er vanligvis en muntlig forhandling i lagmannsretten som avgjør en anke over en dom. I ankebehandlingen skal lagmannsretten konsentrere seg om de delene av tingrettens avgjørelse som er omtvistet, og som det er knyttet tvil til.

Lagmannsretten kan nekte å behandle en anke hvis den kommer til at det er klart at dommen fra tingretten ikke vil bli endret. I tillegg kan retten nekte å behandle noen krav eller ankegrunner, selv om resten av anken blir behandlet.

Retten til å anke er begrenset i saker som gjelder formuesverdi under 125 000 kroner

Hvis anken gjelder en formuesverdi under 125 000 kroner, kreves det samtykke fra lagmannsretten for at anken skal kunne bli behandlet.

Når lagmannsretten vurderer om den skal gi samtykke, legger den vekt på

- sakens karakter
- partenes behov for å få saken prøvd på nytt
- om det ser ut til å være svakheter ved den avgjørelsen som er anket, eller ved behandlingen av saken

Hvis du vil anke en tingretts kjennelse eller beslutning til lagmannsretten

En *kjennelse* kan du som hovedregel anke på grunn av

- feil i de faktiske forholdene som retten har beskrevet i kjennelsen
- feil i rettsanvendelsen (at loven er tolket feil)
- feil i saksbehandlingen

Kjennelser som gjelder saksbehandlingen, og som er tatt på bakgrunn av skjønn, kan bare ankes dersom du mener at skjønnsutøvelsen er uforsvarlig eller klart urimelig.

En *beslutning* kan du bare anke hvis du mener

- at retten ikke hadde rett til å ta denne typen avgjørelse på det lovgrunnlaget, eller
- at avgjørelsen åpenbart er uforsvarlig eller urimelig

Hvis tingretten har avsagt dom i saken, kan tingrettens avgjørelser om saksbehandlingen ikke ankes særskilt. Da kan dommen isteden ankes på grunnlag av feil i saksbehandlingen.

Kjennelser og beslutninger anker du til den tingretten som har avsagt avgjørelsen. Anken avgjøres normalt ved kjennelse etter skriftlig behandling i lagmannsretten.

Hvis du vil anke lagmannsrettens avgjørelse til Høyesterett

Høyesterett er ankeinstans for lagmannsrettens avgjørelser.

Anke til Høyesterett over *dommer* krever alltid samtykke fra Høyesteretts ankeutvalg. Samtykke gis bare når anken gjelder spørsmål som har betydning utover den aktuelle saken, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken behandlet av Høyesterett. Anke over dommer avgjøres normalt etter muntlig forhandling.

Høyesteretts ankeutvalg kan nekte å ta anker over *kjennelser* og *beslutninger* til behandling.

Hvis de blir tatt til behandling, er det som regel hvis spørsmålet har betydning utover den aktuelle saken, hvis andre hensyn taler for at anken bør prøves, eller hvis saken reiser omfattende bevisspørsmål.

Når en anke over kjennelser og beslutninger i tingretten er avgjort ved kjennelse i lagmannsretten, kan avgjørelsen som hovedregel ikke ankes videre til Høyesterett.

Anke over lagmannsrettens kjennelser og beslutninger avgjøres normalt etter skriftlig behandling i Høyesteretts ankeutvalg.